

WOJEWÓDZKA
BIBLIOTEKA
PUBLICZNA
im. Emilii
Sukertowej-
Biedrawiny
w OLSZTYNIE

BIBLIOTEKARZ
OLSZTYŃSKI

**WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA
im. EMILII SUKERTOWEJ-BIEDRAWINY
w OLSZTYNIE**

**BIBLIOTEKARZ OLSZTYŃSKI
Nr 2/1990**

Olsztyn 1990

Zespół redakcyjny:

Halina GIŻYŃSKA-BURAKOWSKA

Krystyna HALUN

Jolanta JURAN

Zdzisława KOSMOWSKA

Roman LAWRYNOWICZ

Danuta POL-CZAJKOWSKA

Izabela SYROJC

Bożena WASILEWSKA

Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Emilii Sukertowej-Biedrawiny
10-117 Olsztyn, ul. 1 Maja 5. Tel. red. 27-94-02

Fotoskład i druk: Pracownia Poligraficzna Ośrodka Badań Naukowych
10-402 Olsztyn, ul. Partyzantów 87 — Dom Polski

Nakład 430 egz.

SPIS TREŚCI

I. U NASZYCH SĄSIADÓW	
Biblioteki publiczne w latach 1975—1990	
1. W województwie ciechanowskim — Józef Kostrzewa	5
2. W województwie ostrołęckim — Sabina Malinowska	16
3. W województwie suwalskim — Stanisław Staszkiwicz	21
II. LUDZIE Z KRĘGU KSIĄŻKI	
Rozmowa z Witoldem Hillerem dyrektorem Wydziału Spraw Społecznych Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie — Jolanta Juran	28
III. WARTO WIEDZIEĆ	
1. Rozmaitości literackie. Dedykacje autorskie — Jolanta Juran	31
2. Rozmaitości biblioteczne — Jolanta Juran	33
IV. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE	
Problematyka bibliotek szpitalnych, czytelnictwa chorych i biblioterapii w literaturze polskiej. Wybór z lat 1980—1990 — Magdalena Strzyż	35
V. NOWOŚCI WYDAWNICZE	
Źródła informacyjno-bibliograficzne — Irena Walczak	43
VI. KALENDARIUM ROCZNIC I OBCHODÓW	
(styczeń-marzec 1991 r.) — Beata Rudzka-Florczuk	46
VII. KALENDARIUM WYDARZEŃ Z ŻYCIA BIBLIOTEK PUBLICZNYCH	
pod red. Zdzisławy Kosmowskiej	50

WYKAZ
Tytuł

1	WYKAZ TITULÓW	1
2	WYKAZ TITULÓW	2
3	WYKAZ TITULÓW	3
4	WYKAZ TITULÓW	4
5	WYKAZ TITULÓW	5
6	WYKAZ TITULÓW	6
7	WYKAZ TITULÓW	7
8	WYKAZ TITULÓW	8
9	WYKAZ TITULÓW	9
10	WYKAZ TITULÓW	10
11	WYKAZ TITULÓW	11
12	WYKAZ TITULÓW	12
13	WYKAZ TITULÓW	13
14	WYKAZ TITULÓW	14
15	WYKAZ TITULÓW	15
16	WYKAZ TITULÓW	16
17	WYKAZ TITULÓW	17
18	WYKAZ TITULÓW	18
19	WYKAZ TITULÓW	19
20	WYKAZ TITULÓW	20
21	WYKAZ TITULÓW	21
22	WYKAZ TITULÓW	22
23	WYKAZ TITULÓW	23
24	WYKAZ TITULÓW	24
25	WYKAZ TITULÓW	25
26	WYKAZ TITULÓW	26
27	WYKAZ TITULÓW	27
28	WYKAZ TITULÓW	28
29	WYKAZ TITULÓW	29
30	WYKAZ TITULÓW	30
31	WYKAZ TITULÓW	31
32	WYKAZ TITULÓW	32
33	WYKAZ TITULÓW	33
34	WYKAZ TITULÓW	34
35	WYKAZ TITULÓW	35
36	WYKAZ TITULÓW	36
37	WYKAZ TITULÓW	37
38	WYKAZ TITULÓW	38
39	WYKAZ TITULÓW	39
40	WYKAZ TITULÓW	40
41	WYKAZ TITULÓW	41
42	WYKAZ TITULÓW	42
43	WYKAZ TITULÓW	43
44	WYKAZ TITULÓW	44
45	WYKAZ TITULÓW	45
46	WYKAZ TITULÓW	46
47	WYKAZ TITULÓW	47
48	WYKAZ TITULÓW	48
49	WYKAZ TITULÓW	49
50	WYKAZ TITULÓW	50
51	WYKAZ TITULÓW	51
52	WYKAZ TITULÓW	52
53	WYKAZ TITULÓW	53
54	WYKAZ TITULÓW	54
55	WYKAZ TITULÓW	55
56	WYKAZ TITULÓW	56
57	WYKAZ TITULÓW	57
58	WYKAZ TITULÓW	58
59	WYKAZ TITULÓW	59
60	WYKAZ TITULÓW	60
61	WYKAZ TITULÓW	61
62	WYKAZ TITULÓW	62
63	WYKAZ TITULÓW	63
64	WYKAZ TITULÓW	64
65	WYKAZ TITULÓW	65
66	WYKAZ TITULÓW	66
67	WYKAZ TITULÓW	67
68	WYKAZ TITULÓW	68
69	WYKAZ TITULÓW	69
70	WYKAZ TITULÓW	70
71	WYKAZ TITULÓW	71
72	WYKAZ TITULÓW	72
73	WYKAZ TITULÓW	73
74	WYKAZ TITULÓW	74
75	WYKAZ TITULÓW	75
76	WYKAZ TITULÓW	76
77	WYKAZ TITULÓW	77
78	WYKAZ TITULÓW	78
79	WYKAZ TITULÓW	79
80	WYKAZ TITULÓW	80
81	WYKAZ TITULÓW	81
82	WYKAZ TITULÓW	82
83	WYKAZ TITULÓW	83
84	WYKAZ TITULÓW	84
85	WYKAZ TITULÓW	85
86	WYKAZ TITULÓW	86
87	WYKAZ TITULÓW	87
88	WYKAZ TITULÓW	88
89	WYKAZ TITULÓW	89
90	WYKAZ TITULÓW	90
91	WYKAZ TITULÓW	91
92	WYKAZ TITULÓW	92
93	WYKAZ TITULÓW	93
94	WYKAZ TITULÓW	94
95	WYKAZ TITULÓW	95
96	WYKAZ TITULÓW	96
97	WYKAZ TITULÓW	97
98	WYKAZ TITULÓW	98
99	WYKAZ TITULÓW	99
100	WYKAZ TITULÓW	100

I. U NASZYCH SĄSIADÓW

BIBLIOTEKI PUBLICZNE W LATACH 1975—1990

W 1990 roku minęło 15 lat od wprowadzenia zmian w podziale administracyjnym kraju, w wyniku których powołano nowe województwa, m.in. bezpośrednio sąsiadujące z Olsztyńskiem województwa: ciechanowskie, ostrołęckie, suwalskie, elbląskie.

Z tej okazji redakcja „Bibliotekarza Olsztyńskiego” zaprosiła Wojewódzkie Biblioteki Publiczne w Ciechanowie, Ostrołęce, Suwałkach i Elblągu do zaprezentowania na łamach naszego pisma swoich bibliotek.

Nadesłane do nas materiały uzupełniliśmy zestawieniem statystycznym opracowanym na podstawie informacji wbp. W zestawieniu uwzględniono również województwo elbląskie, z którego niestety nie uzyskaliśmy materiału opisowego.

Redakcja

1. W WOJEWÓDZTWIE CIECHANOWSKIM

Utworzenie województwa ciechanowskiego w 1975 roku spowodowało konieczność wprowadzenia szeregu zmian w dotychczasowej strukturze organizacyjnej bibliotek publicznych.

Na podstawie zarządzeń nr 5 i 6 Wojewody Ciechanowskiego z dnia 16 stycznia 1976 roku powołano — na bazie Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej — Wojewódzką Bibliotekę Publiczną w Ciechanowie oraz nadano jej statut określający bibliotekę „jako centralną placówkę wojewódzkiej sieci bibliotek publicznych”.

Zarządzenie nr 6 ustalało jednocześnie zasady nadzoru i instruktażu, według których pewne funkcje biblioteki wojewódzkiej powierzone zostały bibliotekom miejskim w byłych miastach powiatowych w granicach odpowiadających w zasadzie obszarom dawnych powiatów. Zastosowane rozwiązanie, zachowujące w ograniczonym zakresie nadzór i instruktaż w tzw. bibliotekach rejonowych, było zgodne z jednym z wariantów sugerowanych przez Ministerstwo Kultury i Sztuki, a jednocześnie słuszne w istniejących realiach naszego nowego województwa, ponieważ najlepiej gwarantowało zachowanie ciągłości

pracy placówek. Przyjęty wówczas system — przy późniejszych niewielkich modyfikacjach — utrzymany został do chwili obecnej i jak można ocenić z perspektywy piętnastu lat, sprawdził się w praktycznym działaniu, mimo swoich pewnych mankamentów.

Ambicją bibliotek publicznych nowego województwa w chwili jego narodzin było szybkie dostosowanie organizacyjne i programowe bibliotek do nowych zadań społecznych i kulturalnych, podejmowanie działań na rzecz integracji społecznej w nowym układzie administracyjnym, dążenie do wyrównania dysproporcji w rozwoju czytelnictwa. Chodziło zwłaszcza o praktyczne zwiększenie znaczenia, roli i udziału bibliotek w rozwoju naszego regionu. Sposobem realizacji tego zadania były działania zmierzające do polepszenia warunków pracy bibliotek, rozwoju księgozbiorów, podniesienia kwalifikacji kadry bibliotekarskiej.

Zadania nie były łatwe, zwłaszcza że „bilans otwarcia” na wielu odcinkach był mniej niż skromny. Istotne braki ilościowo-jakościowe występowały przede wszystkim w zakresie bazy materialnej, głównie jeśli chodzi o warunki lokalowe oraz stan wyposażenia bibliotek w sprzęt i urządzenia. Bardzo niski poziom stanowiły kwalifikacje pracowników bibliotek, czego odzwierciedleniem były m.in. rażące zaniedbania w organizacji warsztatów pracy poszczególnych placówek.

Stosunkowo nieźle przedstawiał się ilościowy stan zaopatrzenia w księgozbiory, ale występowały w tym zakresie duże dysproporcje między poszczególnymi środowiskami. Istotne zastrzeżenia budził także aspekt jakościowy zgromadzonych księgozbiorów.

Najlepsza sytuacja istniała w zakresie sieci bibliotecznej. Dobrze rozwinięta była sieć bibliotek i filii. Uzupełniała ją ogromna liczba punktów bibliotecznych, z których jednakże wiele — jak wykazały późniejsze lustracje — istniało tylko statystycznie.

Z tego też względu nieco sceptycznie należy patrzeć na imponujący w momencie startu zasięg czytelnictwa w środowisku wiejskim. Jego późniejszy spadek — niezależnie od wielu innych przyczyn — był wynikiem między innymi przeprowadzanej weryfikacji sieci punktów bibliotecznych.

Sieć biblioteczna

W końcu 1975 roku sieć biblioteczną tworzyło łącznie 139 bibliotek i filii oraz 1016 punktów bibliotecznych. Na wsi działały 122 placówki

i 977 punktów. Biblioteki prowadziły ponadto 6 wyodrębnionych oddziałów dla dzieci oraz 82 czytelnie i kąciki czytelnicze o 1210 miejscach.

Jak stwierdzono wyżej była to sieć dobrze rozwinięta, toteż nie zachodziła pilna konieczność większej jej rozbudowy. Potrzeby organizacji nowych placówek występowały przede wszystkim w nowych osiedlach mieszkaniowych rozbudowujących się miast, a także w niektórych największych ośrodkach wiejskich, w tym w ośrodkach PGR-owskich. Zakładano również konieczność dokonania korekty w lokalizacji części filii bibliotecznych działających w małych, wyludniających się środowiskach wiejskich.

Oprócz spełnienia tych potrzeb planowano ponadto rozwój czytelni przy bibliotekach, zwłaszcza gminnych oraz organizację oddziałów dla dzieci — w pierwszym rzędzie w bibliotekach miejskich.

Konsekwentnie i planowo realizowane działania w tej sferze przyniosły następujące efekty:

— zorganizowano 20 nowych filii bibliotecznych, w tym: w miastach — 8 (Ciechanów — 4, Płońsk — 2, Działdowo i Pułtusk — po 1), na wsi — 12. Wśród tych ostatnich na uwagę zasługują cztery placówki (Białuty, gm. Iłowo; Grzebsk, gm. Wieczfnia; Kosiny Stare, gm. Wiśniewo; Księżydwór, gm. Działdowo) utworzone we współpracy z miejscowymi PGR-ami i funkcjonujące na zasadach bibliotek publiczno-zakładowych,

— w ramach korekty sieci filii przeniesiono do większych i aktywniejszych czytelniczo środowisk 8 placówek, a 3 dalsze zlikwidowano,

— o 50 wzrosła liczba czytelni i kącików czytelniczych, a ilość miejsc powiększyła się o 373,

— utworzono 2 oddziały dla dzieci w MGBP w Płońsku i GBP w Lubowidzu; mimo starań nie udało się natomiast uruchomić tego typu placówek w bibliotekach miejsko-gminnych w Lidzbarku Welskim, Nasielsku i Raciążu,

— w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej zorganizowano Oddział Zbiorów Specjalnych, który gromadzi, opracowuje i udostępnia zbiory audiowizualne w postaci płyt analogowych i kompaktowych, kaset magnetofonowych oraz tzw. książek mówionych. Zbiory Oddziału liczą aktualnie ok. 17 tys. jednostek inwentarzowych. Placówka posiada bardzo dobre warunki pracy (lokal o pow. 112 m²), dysponuje czytelnią o 20 miejscach i 5 stanowiskach odsłuchowych, wyposażona jest

w dobrej klasy sprzęt audiowizualny, w tym magnetowid i odtwarzacz do płyt kompaktowych.

Uzyskane osiągnięcia obniża dość istotne zmniejszenie się liczby punktów bibliotecznych. W porównaniu z rokiem 1975 obecna sieć tych społecznie prowadzonych placówek jest mniejsza o 138 jednostek, w tym na wsi o 133 jednostki. Znaczna część tej liczby to wynik przeprowadzanych systematycznie kontroli, które wykazały brak jakiegokolwiek działania w wielu punktach, inne natomiast uległy likwidacji głównie z powodu braku chętnych do ich prowadzenia. Na przestrzeni omawianego okresu sytuacja w tej dziedzinie bywała bardzo różnorodna, co potwierdza tezę o nietrwałości tej formy udostępniania książek. W warunkach pogarszającej się sytuacji finansowej bibliotek trzeba liczyć się z dalszym, stopniowo postępującym procesem likwidacji punktów bibliotecznych.

Aktualny stan sieci bibliotecznej należy uznać za prawidłowy, stwarzający dogodne warunki i możliwości korzystania ze zbiorów bibliotek w zasadzie wszystkim mieszkańcom naszego województwa. Sieć ta liczy 159 bibliotek i filii oraz 878 punktów bibliotecznych, w tym na wsi odpowiednio: 134 i 844. Stan sieci na wsi oznacza, że książka biblioteczna obecna jest w ok. 77% wsi sołeckich, a wskaźnik ilości mieszkańców przypadających na jedną stałą placówkę biblioteczną plasuje nasze województwo na 6. miejscu w kraju.

Baza lokalowa i wyposażenie bibliotek

Sytuacja lokalowa bibliotek była i pozostanie zapewne długo najtrudniejszym problemem do rozwiązania. Biblioteka jest organizmem systematycznie rozwijającym się, a poprzez m.in. stałe wzbogacanie swojego księgozbioru istotne znaczenie dla jej działalności ma wielkość użytkowanej przez nią powierzchni.

Łączna powierzchnia pomieszczeń bibliotecznych w województwie w końcu 1975 roku wynosiła niespełna 6 tys. m², co stanowiło zaledwie 25% wymaganego minimum normatywnego. Wieloletnie zaniedbania i niedostatek bazy lokalowej wyrażały się także w tragicznym często stanie technicznym wielu budynków i pomieszczeń bibliotecznych. W ciągu całego powojennego okresu nie wybudowano na terenie naszego województwa ani jednego samodzielnego obiektu bibliotecznego.

W tej sytuacji problem poprawy warunków lokalowych był jednym

z naczelných zadań nowej wojewódzkiej sieci bibliotek publicznych. Przyjęto i realizowano trzy podstawowe kierunki działania: uzyskanie odpowiednich pomieszczeń bibliotecznych w budujących się obiektach użyteczności publicznej, głównie GOK-ów i remiz strażackich, przeprowadzanie remontów kapitalnych i bieżących w celu poprawy stanu technicznego i estetyki zajmowanych lokali, zmiana lokali w drodze wynajmu, kupna itp. Starania i zabiegi bibliotekarzy przyniosły szereg pozytywnych rezultatów.

Łączny przyrost powierzchni bibliotecznej w okresie piętnastu lat wyniósł ok. 4 tys. m², a więc zwiększył się w stosunku do stanu wyjściowego o 67%. Działania modernizacyjne bazy lokalowej objęły w mniejszym lub większym stopniu ok. 120 bibliotek i filii, tj. 75% ogólnej liczby placówek. Należy przyznać, że w większości przypadków były to jednak zmiany niewielkie, wyrażające się np.: zwiększeniem powierzchni o kilka lub kilkanaście m², poprawą warunków bhp, dogodniejszą lokalizacją itp.

Na ogólnym tle tych zmian warto zwrócić uwagę na kilka przykładów bibliotek gminnych, które w omawianym okresie uzyskały najkorzystniejszą poprawę warunków lokalowych. Są to m.in. następujące placówki:

- w Iłowie — lokal o pow. 110 m² w budynku GOK-u
- w Radzanowie — biblioteka otrzymała siedzibę o pow. 154 m² w odrestaurowanej synagodze
- w Płońscy — lokal o pow. 108 m² w nowym obiekcie GOK-u
- w Sochocinie — nowy lokal w budynku GOK-u o pow. 150 m²
- w Szreńsku — lokal o pow. 85 m² w nowo wybudowanym obiekcie GOK-u
- w Krasnem — samodzielny lokal o pow. 100 m² w obiekcie stanowiącym własność Urzędu Gminy
- w Karniewie — lokal o pow. ponad 100 m² w nowo wybudowanym obiekcie Urzędu Gminy i GOK-u
- w Strzegowie — siedziba biblioteki o pow. 120 m² w wyremontowanym obiekcie OSP.

W znacznym stopniu poprawiły się także warunki pracy bibliotek gminnych w Baboszewie, Gołyminie, Grudusku, Lubowidzu, Lutocinie, Naruszewie, Szydłowie, Wiśniewie oraz w niektórych filiach bibliotecznych. Wszystkie wymienione placówki otrzymały nowy, estetyczny i funkcjonalny sprzęt biblioteczny i inne niezbędne wyposażenie oraz uzyskały możliwość zorganizowania czytelní.

Mimo licznych korzystnych zmian, problem poprawy bazy lokalowej naszych bibliotek pozostaje nadal otwarty, zwłaszcza w odniesieniu do placówek wiejskich oraz Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej.

W niezwykle trudnych warunkach pracuje WBP. Centralne jej agendy rozlokowane są w różnych punktach miasta, co w sposób dotkliwy utrudnia właściwą organizację pracy placówki. Olbrzymia ciasnota i brak jakiegokolwiek zaplecza magazynowego zmusza do ograniczania zakupów książek, rzutując tym samym negatywnie na prawidłową realizację procesu gromadzenia i uzupełniania zbiorów oraz skutecznego wypełniania szeregu innych zadań statutowych.

Koncepcji i planów rozwiązania problemu lokalowego centrali WBP było kilka na przestrzeni omawianego okresu. Do końca 1989 roku realizowana była decyzja władz wojewódzkich o przekazaniu i adaptowaniu na potrzeby Biblioteki części (ok. 1800 m² pow.) będącego w budowie gmachu byłego KW PZPR. Pracownicy biblioteki są przekonani, że — mimo obecnego przerwania budowy obiektu i zmiany właściciela — największa ksiąźnica w województwie znajdzie w tym obiekcie godne swego dorobku miejsce.

W najbliższych latach, korzystnej zmiany swych siedzib mogą oczekiwać biblioteki miejsko-gminne w Działdowie (odbudowa zamku pokrzyżackiego — trwa już blisko 20 lat!) i Lidzbarku Welskim (remont tzw. zameczku), a także kilka bibliotek gminnych i filii bibliotecznych.

Z prowadzoną modernizacją bazy lokalowej bibliotek wiązał się oczywiście problem ich wyposażenia w funkcjonalne meble oraz inny niezbędny sprzęt i urządzenia. Ogromne zaniedbania i niedostatki, jakie zastano w momencie utworzenia województwa, łagodzone na miarę aktualnych możliwości już w drugiej połowie lat siedemdziesiątych. Największe osiągnięcia uzyskano jednak w latach osiemdziesiątych, głównie dzięki planowym i konsekwentnym działaniom Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej, która przyjęła na siebie wszystkie obowiązki wiążące się z zakupem, finansowaniem, dystrybucją i koordynacją zaopatrzenia bibliotek terenowych w sprzęt. Zaletą tego scentralizowanego systemu było przede wszystkim bardziej racjonalne gospodarowanie i wykorzystanie funduszy przeznaczonych na ten cel oraz odciążenie bibliotekarzy od wielu czasochłonnych zabiegów i starań w pozyskiwaniu niezbędnego sprzętu.

Modernizacja wyposażenia w postaci całkowitej wymiany lub

uzupełnienia sprzętu bibliotecznego objęła w zasadzie wszystkie placówki biblioteczne. Realizowano zasadę kompleksowej wymiany mebli w bibliotekach uzyskujących nowe lokale oraz dokonywano uzupełnień w pozostałych placówkach. Aktualnie osiągnięto stan pełnego zaspokojenia potrzeb bibliotek w regały na książki i czasopisma, lamy biblioteczne i szafy katalogowe. Wszystkie biblioteki miejskie i gminne, a także część filii bibliotecznych wyposażona została w maszyny do pisania i kalkulatory. Ostatnio WBP oraz biblioteki rejonowe w Pułtusk i Żurominie zakupiły elektroniczne maszyny do pisania marki „Robotron”, które są wykorzystywane do powielania kart katalogowych. Rozwiązano także dokuczliwy przez wiele lat problem braku szaf na książki do punktów bibliotecznych.

Znacznie mniejsze efekty uzyskano w zakresie wyposażenia bibliotek w sprzęt audiowizualny. Nasze placówki nie dysponują także nowoczesnym sprzętem elektronicznym w postaci magnetowidów, komputerów czy odtwarzaczy do płyt kompaktowych, jak również nie posiadają urządzeń do małej poligrafii. Mało skuteczną okazała się akcja telefonizacji bibliotek. Telefonem dysponuje zaledwie co piąta placówka wiejska i co druga w mieście.

Zbiory biblioteczne i ich udostępnianie

W końcu 1975 roku zgromadzone w bibliotekach publicznych województwa księgozbiory liczyły łącznie 968 597 woluminów. Stanowiło to wskaźnik wynoszący 244 książki na 100 mieszkańców. W porównaniu z ówczesnym wskaźnikiem krajowym (216) zasobność naszych bibliotek była stosunkowo wysoka. Występowały jednakże dość znaczne dysproporcje zarówno w podziale na miasto (277 wol. na 100 mieszk.) i wieś (230 wol.), jak również między poszczególnymi jednostkami administracyjnymi (od 110 wol. w gm. Ciechanów do 350 wol. w gm. Krasne). Wiele zastrzeżeń budziła także jakość księgozbioru, stan techniczny książek, stopień ich opracowania i wykorzystania.

Na przestrzeni omawianego okresu wiele wskazanych wyżej problemów udało się w dużym stopniu rozwiązać.

Bardzo wysoką dynamiką wzrostu charakteryzował się rozwój ilościowy księgozbiorów, osiągając na koniec 1989 roku stan wynoszący 1 614 343 woluminy, tj. o 67% więcej niż w roku startu. Wpływy wyłącznie z zakupu wyniosły w latach 1976—1989 1 033 960 wol., co oznacza, że 2/3 książek w obecnym stanie zbiorów stanowią egzem-

plarze zakupione w tym okresie. Na zakup takiej ilości książek wydano ok. 190 mln zł. Ciekawostką może być zestawienie tej sumy z przewidywaną kwotą wydatków na ten cel w roku 1990, która wyniesie 500—600 mln zł, a zatem będzie trzykrotnie wyższa. Obrazuje to skalę wzrostu średniej ceny książki — od 30 zł w roku 1975 do — jak się szacuje — 9—10 tys. zł w roku 1990.

Politykę gromadzenia zbiorów kształtowano w oparciu o potrzeby poszczególnych środowisk oraz wnioski wynikające z corocznych analiz stanu zaopatrzenia bibliotek w księgozbiory i bieżących zakupów. W ten sposób starano się systematycznie modyfikować strukturę zbiorów i niwelować istniejące dysproporcje.

Wskaźnik zasobności księgozbioru wzrósł o 133 punkty i wyniósł na koniec 1989 roku 379 wol. na 100 mieszkańców (w kraju — 360 wol.). Zniwelowane zostały różnice w zaopatrzeniu w książki mieszkańców miast i wsi, z korzyścią dla tych ostatnich, poprawiły się także relacje wskaźników zasobności pomiędzy poszczególnymi jednostkami administracyjnymi, chociaż ciągle są one jeszcze dość istotne.

Pewne korzystne przesunięcia wystąpiły także w zawartości strukturalnej zbiorów. Z satysfakcją odnotowujemy przede wszystkim wzrost odsetka literatury dla dzieci i młodzieży w całości zbiorów z 23,9 do 26,4%, w tym na wsi — do 29,6%, choć mamy również świadomość, że poprawa w tym zakresie jest ciągle niewystarczająca. Dzieci i młodzież szkolna to przecież zdecydowanie najliczniejsza i najaktywniejsza grupa czytelników bibliotek. Na koniec 1989 roku w całej populacji czytelniczej naszych placówek stanowili oni 41,6%, a odsetek wypożyczeń literatury pięknej dla dzieci wyniósł — 49,6%. Podane wskaźniki — najwyższe w historii województwa — wskazują na wagę problemu czytelnictwa dzieci i młodzieży w działalności bibliotek i potwierdzają prawidłowość przyjętych i realizowanych kierunków polityki bibliotecznej w tej dziedzinie.

W przeciwieństwie do systematycznie wzrastającego zasięgu czytelnictwa dzieci i młodzieży, sytuacja w czytelnictwie globalnym była dość zróżnicowana, z tendencją spadkową w środowisku wiejskim, w którym zmniejszyła się zarówno liczba czytelników jak i wypożyczonych książek. Działo się tak głównie za sprawą malejącej aktywności punktów bibliotecznych. Aktualne wskaźniki zasięgu czytelnictwa (24,1 czytelników na 100 mieszkańców) i aktywności czytelniczej (442 wypożyczenia na 100 mieszkańców) są mimo to w naszym wojewódz-

twie znacznie wyższe od średnich krajowych i plasują je na początku drugiej dziesiątki wśród województw w Polsce.

Wraz z rozwojem czytelnicy przy bibliotekach wiele uwagi i troski wykazywano dla organizacji i wzbogacania księgozbiorów podręcznych, co pozwoliło na rozbudowanie warsztatów i rodzajów zbiorów informacyjnych, a tym samym lepsze zaspokajanie potrzeb czytelników w zakresie informacji.

Centralnym ogniwem informacyjnym w sieci bibliotek publicznych jest Dział Informacyjno-Bibliograficzny WBP, którego rola i znaczenie wzrastały stopniowo poprzez systematyczne umacnianie organizacyjne, kadrowe i lokalowe. Rozwinęła się przede wszystkim jego funkcja jako ośrodka wiedzy i informacji o regionie, zajmująca specjalne miejsce zarówno w całokształcie działalności tej komórki jak i całej WBP. Bogate zbiory regionalne i dokumenty życia społecznego województwa, uzupełniane z dużym zaangażowaniem i troską oraz dobrze zorganizowany i ciągle rozbudowujący się warsztat informacyjny pozwalają wyrazić przekonanie, że Dział staje się głównym w województwie ośrodkiem wiedzy o naszym regionie.

Kadra bibliotekarska

Zasadniczym czynnikiem, decydującym w ostatecznym rozrachunku o właściwym wykorzystaniu bazy materialnej i rezultatach działalności placówek bibliotecznych jest oczywiście potencjał ludzki, zarówno w aspekcie ilościowym jak i jakościowym.

Stan w tym zakresie w momencie startu w nowym układzie administracyjnym był daleki od doskonałości. Występowały liczne niedostatki w zatrudnieniu, szczególnie niski był jednak poziom kwalifikacji pracującej kadry.

Na przestrzeni minionego okresu sytuacja kadrowa bibliotek uległa radykalnej poprawie.

Ilościowy stan zatrudnienia pracowników działalności podstawowej zwiększył się z 205 do 267 osób, a więc wzrósł o nieco ponad 30 procent. Korzystnie zmieniła się struktura zatrudnienia wyrażająca się znacznie lepszą relacją odsetka osób pełno i niepełnozatrudnionych. O ile w roku 1975 niepełnozatrudnieni bibliotekarze stanowili 32,2% ogółu pracujących, w tym na wsi — 43,5%, to w roku 1989 odsetki te spadły odpowiednio do 25,8 i 39,8%.

Przyrost stanowisk pracy — oprócz zapewnienia obsady nowo

organizowanym placówkom — pozwolił przede wszystkim wzmocnić obsadę kadrową startującej do nowych zadań Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej oraz bibliotek gminnych. Na początku 1976 roku dwuosobowym personelem dysponowało zaledwie 9 bibliotek gminnych, z których tylko 2 posiadały po dwóch pełnozatrudnionych pracowników. Obecnie jest takich placówek odpowiednio: 32 i 9. Jednosobową obsadę ma zatem jeszcze 7 bibliotek gminnych.

Znacznie większego postępu dokonano w dziedzinie poprawy kwalifikacji zawodowych bibliotekarzy. Świadczą o tym następujące dane:

- 4-krotnie wzrosła liczba pracowników z wykształceniem wyższym (z 6 do 24 osób),
- 6,5-krotnie wzrosła liczba pracowników z wykształceniem na poziomie studium bibliotekarskiego (z 15 do 97 osób),
- prawie 3-krotnie spadła ilość pracowników bez pełnego wykształcenia średniego (z 69 do 25 osób), a procentowy wskaźnik udziału tej grupy zmniejszył się z 33,7 do 9,4%.

Zauważyć należy, że wzrost liczby pracowników z najwyższymi kwalifikacjami miał miejsce przede wszystkim w bibliotekach miejskich, w których aktualnie kadra ma wysokie przygotowanie ogólne i fachowe. Wykształceniem co najmniej średnim bibliotekarskim legitymuje się tu prawie 80% pracowników. Zawodowe przygotowanie bibliotekarzy wiejskich zdecydowanie odbiega od tego poziomu (36%), chociaż i tu odnotowano szereg korzystnych zmian, a zwłaszcza istotne zmniejszenie się liczby pracowników z wykształceniem niżej średniego. W roku 1975 stanowili oni jeszcze 50,4% zatrudnionych (co drugi pracownik), podczas gdy w roku 1989 już tylko 14,7% (co siódmy pracownik). Na niedostateczne ciągle kwalifikacje bibliotekarzy wiejskich w dużej mierze rzutuje wysoki nadal odsetek pracowników niepełnozatrudnionych, dla których praca w bibliotece jest zazwyczaj zajęciem dodatkowym lub tymczasowym, co nie stanowi bodźca do podwyższania wykształcenia.

Na podkreślenie zasługuje fakt, że zaistniałe zmiany są jednak w większości efektem intensywnego procesu podnoszenia kwalifikacji zawodowych przez pracujących bibliotekarzy, a tylko w niewielkim stopniu wynikiem zmian kadrowych.

W województwie ciechanowskim stworzone zostały dogodne warunki zdobywania i uzupełniania kwalifikacji bibliotekarskich. Moż-

liwości takie daje Państwowe Studium Kulturalno-Oświatowe i Bibliotekarskie, przy którym od kilku lat funkcjonuje również — zorganizowany z inspiracji Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej — zaoczny wydział bibliotekarski. Pracownicy bibliotek korzystają także z ośrodków kształcenia kadr bibliotekarskich znajdujących się w Warszawie i Olsztynie. Powody utrzymywania się szerokiego procesu dokształcania wiążą się także z wymogami stawianymi pracownikom bibliotek w przepisach i taryfikatorach. Wprowadzanie znacznieszych różnicowań w wynagrodzeniach, uzależnionych od posiadanych kwalifikacji jest dodatkowym bodźcem mobilizującym pracowników do zdobywania fachowego wykształcenia.

Trudno byłoby dokonać jednoznacznej oceny całokształtu działalności bibliotek publicznych naszego województwa na przestrzeni minionych piętnastu lat, tym bardziej że przyszło organizować i prowadzić tę działalność w bardzo złożonych okolicznościach. Rozległe niedostatki i zaniedbania zastane z poprzedniego okresu oraz pogłębiające się trudności gospodarcze drugiej połowy lat siedemdziesiątych i kryzys ekonomiczno-społeczny i polityczny lat osiemdziesiątych odbiły się niewątpliwie ujemnie na realizacji wielu przyjętych w momencie startu założeń i zadań. Piętrzące się kłopoty finansowe i zaopatrzeniowe, ograniczenia inwestycyjne i inne wpłynęły hamująco na realizowanie planowanych zamierzeń w sferze poprawy bazy materialnej bibliotek, a to z kolei utrudniało podejmowane działania na rzecz rozwoju usług bibliotecznych.

Mimo pewnych przejawów stagnacji i ograniczonej realizacji niektórych zadań należy stwierdzić, że nasze bibliotekarstwo skuteczniej niż inne dziedziny życia przełamywało wszelkie trudności i bariery. Przyczyn takiego zjawiska upatrywać trzeba między innymi w stabilnej na ogół organizacji bibliotek oraz głębokim poczuciu odpowiedzialności, obowiązkowości i integralności naszego środowiska.

Stąd też można powiedzieć, że obecna sytuacja naszego bibliotekarstwa jest diametralnie inna niż w roku 1975. Uczyniono duży krok do przodu i osiągnięto na wielu odcinkach znaczący dorobek. Symbolicznym niejako potwierdzeniem tego dorobku i pozytywną oceną działalności Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej było uhonorowanie tej instytucji w 1989 roku nagrodą centralną Ministerstwa Kultury i Sztuki za efekty w ogólnopolskim konkursie ph. „Złoty Wawrzyn dla Twórcy,

Złoty Wawrzyn dla Biblioteki”. Podobne wyróżnienie uzyskała Biblioteka w 1986 roku w ogólnopolskim współzawodnictwie prowadzonym ph. „O najlepszą bibliotekę w gminie”, a w 1988 roku otrzymała dyplom uznania MKiS za całokształt swojej działalności.

Józef Kostrzewa

2. W WOJEWÓDZTWIE OSTROŁĘCKIM

Pisząc o bibliotekach województwa ostrołęckiego i podejmując próbę oceny ich działalności nie sposób nie dokonać jednocześnie porównań z rokiem 1975, tj. rokiem powstania woj. ostrołęckiego. W nowo powstałym województwie znalazły się biblioteki z 7 powiatów dawnego woj. warszawskiego a także z województw sąsiednich: olsztyńskiego (gm. Rozogi) i białostockiego (gm. Łyse). Ich stan organizacyjny, warsztat pracy, sytuacja kadrowa i lokalowa oraz metody i formy pracy były różne. Niektóre z bibliotek bardziej przypominały zaniedbany magazyn książek niż placówkę kulturalno-oświatową i te trzeba było niejako organizować od nowa, poczynając od lokalu.

Baza lokalowa większości bibliotek była niedostateczna: małe izby niejednokrotnie w starych i zdewastowanych budynkach, nieogrzewane, często zawilgocone i zagrzybione. Spośród 112 bibliotek aż 87 mieściło się w lokalach prywatnych. Pozostałe biblioteki zlokalizowane były wprawdzie w budynkach państwowych lub spółdzielczych, ale tylko 10 miało względne warunki lokalowe. Również wiele do życzenia pozostawiało wyposażenie bibliotek w sprzęt biblioteczny i audiowizualny a także estetyka lokali.

Sieć biblioteczna była słabo rozwinięta, szczególnie na terenie Puszczy Zielonej (północna część województwa) i w gminach sąsiadujących z województwem stołecznym (dawny powiat radzyński). W miastach istniały tylko 4 biblioteki filialne: 2 ogólne i 2 dla dzieci (w Ostrowi Maz. i Wyszkuwie). Bardzo istotną sprawą była poprawa sytuacji kadrowej bibliotek. W filiach wiejskich pracowali ludzie na małych ryczałtach (jedna czwarta lub jedna trzecia etatu). W bibliotekach gminnych i małomiasteczkowych zatrudniony był tylko 1 pracownik (w tym 10 na ryczałtach). Również poziom wykształcenia był niezadowalający, szczególnie na wsi. W bibliotekach miejskich 77% pracowników merytorycznych posiadało kwalifikacje bibliotekarskie. Nato-

miast na wsi tylko 25% legitymowało się wykształceniem bibliotekarskim a 33% ogółu zatrudnionych nie miało ukończonej szkoły średniej.

Dużym problemem w filiach wiejskich były osoby, dla których praca w bibliotece stanowiła dodatkowe zatrudnienie. Byli to głównie nauczyciele, pracownicy urzędów gmin (m.in. sekretarze biura).

W ciągu minionych piętnastu lat w bibliotekarstwie publicznym woj. ostrołęckiego nastąpiły znaczące zmiany, mimo że w niektórych dziedzinach pozostało jeszcze sporo do zrobienia.

Na koniec 1989 r. działało w woj. ostrołęckim 179 bibliotek (WBP, 3 mbp, 5 mgbp, 34 gbp i 136 filii).

Najbardziej dynamiczny rozwój sieci bibliotecznej przypadł na lata 1981—1986, kiedy to powstało ogółem 46 bibliotek (a w ciągu 15 lat — 68 filii). Zorganizowano w miarę pełną sieć na terenie miasta (przybyło 19 filii, w tym 4 dla dzieci).

W Ostrołęce otwarto dwie placówki specjalistyczne: Bibliotekę dla osób Niewidomych i Bibliotekę Muzyczną, a w Ostrowi Mazowieckiej Filię MBP w Szpitalu Rejonowym.

Największe trudności z organizacją bibliotek były i są w Ostrołęce. Bariery nie do pokonania jest sytuacja lokalowa miasta. W rezultacie wieloletnich starań udało się uruchomić w mieście 5 bibliotek osiedlowych. Trzy spośród nich działają pod wspólnym szyldem z innymi instytucjami. Jedna to biblioteka publiczno-zakładowa (WBP i PKP) a dwie pozostałe to wspólne placówki WBP i Ostrołęckiej Spółdzielni Mieszkaniowej. W wyniku zawartej umowy Spółdzielnia zapewniła lokale w nowo wybudowanych osiedlach mieszkaniowych. Należy dodać, że powyższe biblioteki rozpoczynały działalność jako jedne z pierwszych placówek tzw. infrastruktury osiedli mieszkaniowych (oprócz prowizorycznych przedszkoli i sklepiku spożywczego nie było nic więcej).

Natomiast można uznać, że w środowisku wiejskim sieć jest pełna. Liczba filii wiejskich od roku 1975 uległa prawie podwojeniu (z 63 na 113), w wyniku czego w każdej wsi powyżej 800 mieszkańców jest biblioteka.

Pokonując najprzeróżniejsze bariery udało się pozyskać w miarę odpowiednie warunki lokalowe zarówno dla bibliotek nowo organizowanych, jak i już istniejących. Przez cały okres powojenny nie wybudowano na naszym terenie ani jednego budynku dla potrzeb biblioteki (WBP ma tylko nieskończony projekt a MGBP w Wyszku — fun-

damenty). Chcąc poprawić bazę lokalową bibliotek, aby mogły stać się w pełnym tego słowa znaczeniu placówkami upowszechniania kultury, należało szukać innych rozwiązań. Do końca roku 1980 było to głównie wynajmowanie lokali w budynkach prywatnych. Wyprowadzano biblioteki nawet z budynków państwowych (nieodpłatnych). Dopiero zmiany społeczne, jakie dokonały się w roku 1980/81 stworzyły inne możliwości. Począwszy od tego roku rozpoczęto wykupywanie budynków dla potrzeb bibliotek. Środki na ten cel pozyskiwano z funduszu wojewody i funduszy gminnych. W wyniku tej akcji zakupiono budynki 9 bibliotekom a 14 bibliotekom przekazano na własność budynki z puli urzędów gmin (w tym 5 jest jeszcze w trakcie adaptacji). Dwa spośród nich są obiektami zabytkowymi (MBP w Ostrowi Maz. i Filia w Klonie, gm. Rozogi). Dla bibliotek pozyskiwano też lokale w budowanych lub rozbudowywanych domach kultury, urzędach gmin oraz obiektach handlowo-usługowych lub wygospodarowywano lokale w szkołach wiejskich, budynkach będących własnością urzędów gmin i spółdzielczości rolniczej. Obecnie 56% bibliotek mieści się w budynkach nieprywatnych, w tym największy odsetek stanowią budynki komunalne. Do końca bieżącego roku liczba takich bibliotek powinna znacznie wzrosnąć.

Nowa sytuacja społeczno-ekonomiczna i zapowiadająca się zmiana zasad finansowania bibliotek zaktywizowała nie tylko bibliotekarzy ale przede wszystkim nowe władze samorządowe do szukania nowych rozwiązań, które pozwolą na utrzymanie się bibliotek. Jednym z takich rozwiązań jest przekazywanie bibliotekom lokali nieodpłatnych. Niejednokrotnie okazuje się, że to co jeszcze kilka miesięcy temu było nieosiągalne staje się bardzo realne. W ciągu ostatnich miesięcy aż 13 bibliotek, otrzymało lokale nieodpłatne a kilkanaście innych przeprowadzi się w najbliższym czasie. O niektóre z powyższych lokali biblioteki zabiegały bezskutecznie od wielu lat.

Pozyskiwaniu nowych lokali towarzyszył nierozłącznie problem ich wyposażenia. Przez długie lata strona finansowa nie była najważniejsza. O ile stosunkowo łatwiej było zdobyć środki pieniężne o tyle trudniejsza była sprawa ich wydatkowania na zakup mebli, sprzętu audiowizualnego, maszyn do pisania oraz innych niezbędnych przedmiotów, jak choćby nawet firanek. Najrozmaitsze limity finansowe i handlowe, uzyskiwanie zezwoleń, poszukiwanie towarów nie tylko komplikowały działania bibliotekarzy ale czasami również zniechęcały. Mimo to udało

się wymienić wyposażenie bibliotek ze starego na nowe we wszystkich placówkach, w których było to konieczne (tj. w 80% bibliotek już istniejących) oraz zakupić sprzęt do wszystkich nowych placówek. W latach 1983—1985 wykorzystano sprzyjającą sytuację i zakupiono maszyny do pisania oraz liczenia do wszystkich mgbp i gbp a także do ok. 90% filii bibliotecznych. Nie udało się zrealizować zadań w zakresie wyposażenia bibliotek w sprzęt audiowizualny. Najpierw były kłopoty z pozyskaniem zezwoleń na ich kupno, później trudności rynkowe a w ostatnich latach niedostateczne środki w budżetach bibliotek. Jednakże kilkadziesiąt bibliotek wygospodarowało w swoich skromnych budżetach środki na zakup podstawowego sprzętu audiowizualnego, w tym kilka bibliotek gminnych zakupiło wideo. Lepiej w tym zakresie wyposażone są domy kultury, które funkcjonują zaledwie w 15 spośród 34 gmin. Wyposażenie bibliotek w tego typu sprzęt nie spotykało się ze zrozumieniem ze strony władz administracyjnych, stąd trudności zarówno ze zdobyciem niezbędnych zezwoleń, jak i poszukiwaniem środków finansowych.

Innym bardzo istotnym zadaniem było wzmocnienie i usamodzielnienie bibliotek gminnych i małomiasteczkowych. Chodziło o stworzenie takich bibliotek gminnych, dla których statut nie byłby zapisem abstrakcyjnych praw i obowiązków na papierze. Należało więc zwrócić uwagę na kadrę bibliotek, jej wykształcenie ogólne i fachowe, predyspozycje zawodowe oraz osobowość.

W pierwszej kolejności wzmocniono obsadę poszczególnych bibliotek: 2 etaty w bibliotekach gminnych (a w kilku — 3 etaty), zwiększenie w filiach wymiaru zatrudnienia (podwyższenie ryczałtów lub zamiana na etaty). Niemal jednocześnie ze wzrostem liczby pracowników rozpoczęto doksztalcanie w systemie zaocznym. Na koniec roku ubiegłego w bibliotekach zatrudnionych było 313 pracowników działalności merytorycznej (w tym 201 na wsi). Wykształcenie bibliotekarskie posiadało 178 osób (57% ogółu), w tym 32 osoby po studiach wyższych. Najwyższy odsetek pracowników wykwalifikowanych przypada na Wojewódzką Bibliotekę Publiczną i biblioteki w dużych miastach (ok. 97%). W znacznym stopniu spadła liczba osób posiadających tylko wykształcenie podstawowe lub zawodowe. O ile na koniec 1975 r. co trzeci pracownik nie posiadał ukończonej szkoły średniej, to obecnie ta grupa osób stanowi zaledwie 8,9% ogółu pracowników merytorycznych. Są to

głównie osoby z bardzo długim stażem pracy i w wieku przedemerytalnym. Nie bez znaczenia jest również zjawisko najniższej w kraju fluktuacji kadr bibliotekarskich. Od lat nie notuje się praktycznie odchodzenia ludzi z zawodu (z wyjątkiem odejścia na emeryturę, rentę lub w związku ze zmianą miejsca zamieszkania). Nawet w najbardziej krytycznych dla bibliotekarstwa latach w województwie ostrołęckim wskaźnik fluktuacji wahał się w granicach 2—5%.

Istotną sprawą była modyfikacja systemu doskonalenia zawodowego. Brak jakiegokolwiek własnego zaplecza dydaktycznego (katastrofalna sytuacja lokalowa WBP) utrudnia w znacznym stopniu działalność szkoleniową WBP. W związku z tym szukano takich form i metod szkolenia, które mogłyby być realizowane w różnych warunkach (często w niedostosowanych wynajętych salach).

Z zagadnień czysto merytorycznych należałoby jeszcze wspomnieć w kilku zdaniach o księgozbiorach bibliotecznych i czytelnictwie. Wskaźnik nasycenia księgozbioru wzrósł z 212 wol. w 1975 r. do 450 na koniec 1989 r. Stało się to możliwe dzięki pozyskaniu dużych środków finansowych w latach 1983—1986 na zakup książek dla bibliotek starych i nowych. W początku lat 80. przystąpiono do korygowania struktury księgozbiorów, aby dostosować ją do struktury czytelników i lokalnych potrzeb a nie do centralnie ustalonych wskaźników. Pomimo bardzo zwiększonych zakupów literatury dziecięcej i ograniczenia wpływu literatury popularnonaukowej, struktura księgozbiorów uległa nieznacznym zmianom (o ok. 3% a na wsi ok. 4%) w stosunku do roku 1975. Przyczyn tego zjawiska należy głównie upatrywać po pierwsze w dużej rotacji książek dziecięcych, a w konsekwencji zużyciu tych książek, i po drugie w niewielkich selekcjach książek popularnonaukowych. W tym drugim przypadku występowały liczne problemy z naczelnikami gmin przy zatwierdzaniu ubytków książek, szczególnie z literatury społeczno-politycznej.

Biorąc pod uwagę duży wzrost liczby bibliotek, znaczącą poprawę bazy lokalowej oraz wzmocnienie kadrowe bibliotek należałoby spodziewać się również wzrostu liczby czytelników i wypożyczeń. Porównując oficjalne dane GUS poczynawszy od roku 1975 czytelnictwo ogólnie spadło w województwie ostrołęckim (o ok. 5% czytelnictwo i o ok. 100 wypożyczeń na 100 mieszkańców). Jest to jednakże wynikiem pewnego rodzaju polityki, polegającej na wzmocnieniu bibliotek a nie punktów bibliotecznych (ich ilość zmniejszyła się o połowę tj. z 883 w 1975 r. do

423 w 1989 r.). Tylko 58% ogółu wsi sołeckich w województwie posiada bibliotekę lub punkt biblioteczny (a w 1975 r. — 93%).

Bezpośrednie przyczyny spadku punktów wiejskich to brak chętnych do tego typu pracy społecznej, kłopoty z zaopatrzeniem punktów w dobrą literaturę oraz problemy z egzekwowaniem od prowadzących punkty zniszczonych lub zagubionych książek. Jednakże najistotniejszym problemem jest bardzo rozproszona zabudowa prawie połowy wsi. Mieszkańcy niektórych przysiółków mają bliżej do biblioteki w sąsiedniej wsi niż do punktu w zamieszkiwanej przez siebie miejscowości.

Przy szczegółowej analizie czytelnictwa za okres minionych 15 lat widoczny jest wzrastający z każdym rokiem odsetek czytelników i wypożyczeń w bibliotekach na niekorzyść punktów. W 1976 r. notowano w bibliotekach 49,9 ogółu czytelników i 44,6% ogółu wypożyczeń a w 1989 r. odpowiednio 72,5% i 79,5%. Tendencje wzrostowe występują również w liczbach bezwzględnych oraz w ilości wypożyczeń i czytelników średnio na 1 bibliotekę. Zauważalna jest zwiększająca się aktywność czytelników korzystających bezpośrednio z bibliotek wyrażona w ilości wypożyczeń na 1 czytelnika i średniej liczbie odwiedzin w bibliotece. Punkty biblioteczne pracujące na niezmiennych od kilkudziesięciu lat zasadach nie mają zbyt dużych szans na przetrwanie. Istnieje pilna potrzeba wypracowania nowego modelu pomocniczych ogniw w upowszechnianiu książki w środowisku wiejskim, ponieważ same biblioteki, nawet najlepiej zorganizowane, nie zaspokoją potrzeb czytelniczych wszystkich mieszkańców wsi.

Ideąłem byłaby biblioteka ruchoma w każdej gminie, ale w obecnej rzeczywistości po prostu nierealna.

Sabina Malinowska

3. W WOJEWÓDZTWIE SUWALSKIM

Województwo suwalskie utworzone zostało na mocy ustawy z dnia 28 V 1975 r. o dwustopniowym podziale administracyjnym Państwa oraz o zmianie ustawy o radach narodowych (Dz. Ustaw PRL Nr 16 z dn. 28 V 1975).

Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna im. M. Konopnickiej

w Suwałkach na mocy Zarządzenia nr 8/75 Wojewody Suwalskiego z dnia 8 lipca została przekształcona w Wojewódzką Bibliotekę Publiczną. Opieką merytoryczną objęto biblioteki publiczne w zasięgu województwa. Na bazie byłych bibliotek powiatowych utworzone zostały Oddziały Wojewódzkiej Biblioteki.

Oddziały powstały w następujących miejscowościach: Augustów, Elk, Giżycko, Gołdap, Olecko, Pisz, Węgorzewo i MGBP w Sejnach o rozszerzonym zakresie działania. W Oddziałach pozostawiono od 1—2 instruktorów, którzy sprawowali opiekę merytoryczną nad powierzonymi placówkami bibliotecznymi. Instruktorzy zatrudnieni w Oddziałach podlegali bezpośrednio dyrekcji WBP w Suwałkach.

W dziale instrukcyjno-metodycznym WBP w 1976 r. zatrudnionych było 5 instruktorów i 16 w Oddziałach WBP.

Sieć biblioteczna na koniec 1975 r. przedstawiała się następująco:
WBP

7 Oddziałów WBP

1 MGBP o rozszerzonym zakresie działania

49 bibliotek miejsko-gminnych i gminnych

91 filii bibliotecznych

923 punkty biblioteczne

Ponownie reorganizowano sieć bibliotek publicznych w województwie w końcu 1976 r. Na podstawie zarządzenia nr 63/76 z dnia 2 IX 1976 r. z mocą obowiązującą od 1 stycznia 1977 r. dotyczącego zmiany zasad funkcjonowania Oddziałów Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej przystąpiono do stopniowej likwidacji Oddziałów WBP i przekształcenia ich w Miejskie i Miejsko-Gminne Biblioteki Publiczne.

Opracowano nową organizację działu instrukcyjno-metodycznego, ustalono podział zadań między działem znajdującym się w centrali i powołanymi 6 instruktorami terenowymi. Na koniec 1977 r. sieć biblioteczna przedstawiała się następująco: WBP, 3 mbp, 10 mgbp, 32 gbp, 98 filii bibliotecznych, 792 punkty biblioteczne.

Opiekę merytoryczną i metodyczną nad siecią placówek bibliotecznych z ramienia WBP pełniło 11 instruktorów w tym 6 instruktorów w terenie. Opieka merytoryczna była bardzo utrudniona ze względu na obszar naszego województwa i usytuowanie Suwałk. W latach 1981—1985 instruktorzy odchodzili z pracy, nie było chętnych do pracy na tych stanowiskach.

Na koniec 1985 r. w WBP pracowało 4 instruktorów na miejscu

i 2 w terenie (Olecko, Sejny). Instruktorzy w terenie podlegali bezpośrednio dyrekcji WBP. W końcu 1985 r. podjęto starania o zmianę struktury nadzoru merytorycznego. W dniu 13 lutego 1986 r. zawarto porozumienie między WBP a bibliotekami publicznymi w woj. suwalskim dotyczące organizacji pomocy instruktażowej. Utworzono 8 rejonów, w których zatrudniono 9 instruktorów i pozostawiono w WBP dział instrukcyjny z 3 osobami. Ustalono również podział zadań między działem instrukcyjnym WBP a instruktorami rejonowymi. Przejęcie instruktażu przez biblioteki rejonowe pozwoliło częściej odwiedzać biblioteki, dłużej przebywać w bibliotece (lepsze połączenie autobusowe, bliższe odległości od biblioteki rejonowej). Funkcję bibliotek rejonowych powierzono: MBP w Augustowie, Elku, Giżycku, MGBP w Olecku, Piszcu, Sejnach, Węgorzewie. Utworzono również rejon przy WBP w Suwałkach.

Na koniec 1989 r. sieć biblioteczna w województwie przedstawiała się następująco: WBP, 3 mbp, 11 mgbp, 106 filii bibliotecznych, 686 punktów bibliotecznych.

W 1989 r. czynnych było 14 Oddziałów dla dzieci w tym dwa na wsi (Banie Mazurskie, Kalinowo). Działo 9 filii publiczno-szkolnych.

Od początku powstania województwa sprawowano również opiekę merytoryczną nad bibliotekami zakładowymi i szpitalnymi.

Gromadzenie i udostępnianie zbiorów

W zakresie gromadzenia zbiorów w bibliotekach woj. suwalskiego odnotowano znaczne osiągnięcia. W latach 1975—1988 biblioteki systematycznie powiększały swoje zbiory rozszerzając tym samym ofertę czytelniczą. W liczbach bezwzględnych księgozbiory bibliotek wzrosły z 1 158 626 wol. w 1975 r. do 1 997 707 wol. w 1989 r., co w przeliczeniu na placówkę biblioteczną wygląda następująco: w 1975 r. średnio biblioteka posiadała — 7776 wol. a w 1989 r. zbiory statystycznej biblioteki wzrosły do 13 056 wol. Dzięki takiemu postępowi w gromadzeniu zbiorów, który możliwy był dzięki zwiększaniu funduszy na zakup, aktualnie zbiory wszystkich bibliotek pod względem ilościowym są zadowalające. W okresie tym zaopatrzone między innymi księgozbiory podręczne, szczególnie bibliotek gminnych i filii na wsi, w podstawowe wydawnictwa informacyjne, słowniki i encyklopedie.

Obecnie stopień nasycenia zbiorami przejawia się wskaźnikiem 18,6 wol. na 1 czytelnika i 431,3 wol. na 100 mieszkańców.

Kolejnym pozytywnym zjawiskiem było rozszerzenie gromadzenia zbiorów audiowizualnych, co zdecydowanie wychodziło naprzeciw potrzebom użytkowników. Zbiory specjalne od 1975 r. z 3162 jednostek inwentarzowych wzrosły 6-krotnie i obecnie posiadamy 18 942 płyt, przezroczycy i kaset z książkami mówionymi.

Omawiając zbiory specjalne nie sposób pominąć dorobku bibliotek w dziedzinie gromadzenia zbiorów regionalnych. Tu największe osiągnięcia odnotowała Wojewódzka Biblioteka Publiczna powiększając księgozbiór regionalny o 731 cennych pozycji dotyczących regionu suwalskiego i mazurskiego w tym większość pierwszych wydań utworów Marii Konopnickiej.

W ciągu ostatnich 15 lat stale wzrastał zakup literatury dziecięcej. Księgozbiór „gonił” w ten sposób zwiększając się liczbę czytelników dziecięcych, których procentowy udział wśród wszystkich czytelników wzrósł z 35,5% w 1975 r. do 42,2% w 1989 r. Czytelnicy ci wypożyczyli w 1980 r. 1 028 927 wol. tj. 40,5% ogółu wypożyczeń a w 1989 r. wypożyczenia literatury dziecięcej stanowiły już 46,7% ogółu wypożyczeń.

Lata osiemdziesiąte były w bibliotekach suwalskich okresem wzrostu pozycji czytelników, które z roku na rok udostępniały coraz więcej woluminów. Ilość udostępnionych w czytelnich pozycji od 1980 r. do 1989 r. wzrosła ponad 100% (z 110 344 wol. do 256 662 wol.).

W 1989 r. biblioteki publiczne w województwie suwalskim obsługiwały 107 506 czytelników którzy stanowili 23,0% wszystkich mieszkańców. Sytuuje to nasze województwo na 15 miejscu w kraju. Czytelnicy ci wypożyczyli łącznie 2 168 110 książek, co w przeliczeniu na 100 mieszkańców daje 468 wypożyczeń i umiejscawia nas na 11 pozycji wśród pozostałych bibliotek wojewódzkich.

Działalność oświatowa

Biblioteki woj. suwalskiego przez cały okres swojej działalności dużo uwagi poświęcały pracy kulturalno-oświatowej z czytelnikiem. Proces upowszechniania czytelnictwa przebiegał w ścisłym powiązaniu z ogólnopolskim kalendarium wydarzeń kulturalnych, społecznych i politycznych.

Do ciekawszych imprez popularyzujących czytelnictwo na przestrzeni lat należy zaliczyć konkursy np. : „Książka w życiu dziecka”, „Rozwój polskiego bibliotekarstwa i czytelnictwa”, „Blżej książki współcze-

snej”, „Kultura i estetyka w życiu codziennym”, „Świat i Polska”, „Z tradycji i historii Ludowego Wojska Polskiego”.

W 1984 r. Oddział dziecięcy w Suwałkach włączył się do programu telewizyjnego „Teleranek w Suwałkach” ogłaszając konkurs ogólnopolski na znajomość bohaterów utworów M. Konopnickiej. Konkurs ten odbił się szerokim echem na terenie całego kraju i przyniósł wiele satysfakcji organizatorom. Wpłynęło 1486 rysunkowych prac konkursowych nadesłanych przez dzieci z całej Polski. Najciekawsze prace prezentowano w galerii rysunku dziecięcego.

Wśród czytelników dziecięcych przeprowadzono akcję ph. „Czytelnik przyprawdza nowego czytelnika”, dzięki tej akcji pozyskano wielu nowych przyjaciół bibliotek.

W latach 1983—1989 biblioteki brały udział w konkursie ogłoszonym przez WBP na najlepszą bibliotekę roku ph. „Biblioteka roku”. W konkursie tym kilkakrotnie wyróżniły się: MGBP w Piszcu, MGBP w Węgorzewie, GBP w Baniach Mazurskich i GBP w Puńsku.

Biblioteka Wojewódzka i biblioteki terenowe były organizatorami spotkań z pisarzami, redaktorami, aktorami. Dużym zainteresowaniem cieszyły się wieczory i recitale w wykonaniu aktorów zawodowych oraz spotkania z aktorami np. z Elżbietą Barszczewską, Zbigniewem Zapasiewiczem, Janem Englertem, Olgierdem Łukaszewiczem i in.

Organizowano również inne formy pracy oświatowej z dziećmi młodszymi i starszymi np. opowiadanie baśni, wyświetlanie przezroczyc, imprezy na Dzień Matki, Andrzejkę, Mikołajki, zabawy noworoczne i inne. W ramach współpracy ze szkołami wiele bibliotek realizowało program przysposobienia czytelniczego. Na wyróżnienie zasługują oddziały dziecięce w Suwałkach, Piszcu, Orzyszu, MGBP w Goldapi. Wycieczki szkolne często łączone były z lekcjami bibliotecznymi, które są doskonałym sposobem zaznajamiania dzieci i młodzieży z biblioteką, strukturą zbiorów, prawidłowym posługiwaniem się katalogiem, słownikami, encyklopediami.

Nieodłącznym elementem w upowszechnianiu czytelnictwa były starannie przygotowane wystawy, które towarzyszyły wszystkim imprezom związanym z obchodami państwowymi, rocznicami literackimi, konkursami ogólnopolskimi i wojewódzkimi.

Omawiając upowszechnianie czytelnictwa należy również wspomnieć o organizowanych przez biblioteki quizach czytelnicznych, zgaduj zgadulach, przeglądach książek.

Na uwagę zasługuje utworzenie w 1987 r. przy Wojewódzkiej

Bibliotece Publicznej Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza — Oddział w Suwałkach. Dzięki temu zacieśniła się współpraca ze szkołami średnimi na terenie miasta i nauczycielami języka polskiego. Od czasu powołania Towarzystwa organizowany jest cykl spotkań z krytykami i znawcami literatury ph. „W drodze po indeks”.

Na przestrzeni lat 1975—1989 w pracy z zakresu popularyzacji i upowszechniania czytelnictwa wyróżniła się WBP i placówki miejskie w Augustowie, Elku, miejsko-gminne w Piszcu, Orzyszu, Węgorzewie, gminne w Baniach Mazurskich, Przerośli.

Kadra bibliotekarska i jej doskonalenie

Biblioteeki publiczne woj. suwalskiego w 1975 r. zatrudniały 268 pracowników działalności podstawowej w tym 185 w pełnym wymiarze godzin, tj. 69%. Natomiast na koniec 1976 r. zatrudnionych już było tylko 248 osób z tego w pełnym wymiarze godzin 177, tj. 71,4%. Bibliotekarze posiadali następujące kwalifikacje: wyższe — 8 osób (3,2%) w tym bibliotekarskie — 5 (2%), studium bibliotekarskie — 15 osób (6%), średnie — 114 osób (45,9%) w tym bibliotekarskie — 91 (36,7%) podstawowe — 40 osób (16,1%). Niepełnozatrudnionych było 71 osób, tj. 28,6% z tego kwalifikacje średnie bibliotekarskie posiadało — 32 (12,9%), podstawowe — 39 osób (15,7%).

Biblioteka Wojewódzka kładła duży nacisk na podnoszenie kwalifikacji zawodowych bibliotekarzy, których kierowano na studia zaoczne bibliotekarskie i studium bibliotekarskie. Dzięki temu struktura pracowników bibliotek pod względem wykształcenia uległa korzystnym zmianom. Na koniec 1989 r. zatrudnionych było 299 pracowników. W pełnym wymiarze godzin pracowało 236 osób, tj. 78,9%, na ryczałcie pracowały 63 osoby, tj. 21,1%. W działalności podstawowej z wyższym wykształceniem zatrudnionych było 25 osób, tj. 8,4% z tego z wyższym bibliotekarskim 18 (6%), ze studium bibliotekarskim 78 osób (26%), średnim bibliotekarskim — 42 osoby (14%), średnim — 131 osób (43,8%), podstawowym — 23 osoby (7,7%). Pracownicy niepełnozatrudnieni posiadali następujące wykształcenie: wyższe — 5 osób (17%), studium bibliotekarskie — 3 osoby (1%), średnie bibliotekarskie — 1 osoba (0,3%), średnie — 38 osób (12,7%), niepełne średnie — 16 osób (5,3%). Kadre bibliotekarską systematycznie szkolono podczas seminariów organizowanych w WBP i bibliotekach rejonowych. Pracownicy bibliotek uczestniczyli też w kursach ogólnopolskich i kursach organizowanych w POKB w Jarocinie.

**Podstawowe dane statystyczne
wg informacji bibliotek wojewódzkich ¹**

Lp.	Ciechanowskie	Ostrołęckie	Suwalskie	Elbląskie
1 Obszar w km ²	6 362	6 498	10 490	6 103
2 Ludność ogółem	425 530	393 175	463 211	475 862
w tym % na wsi	63,6	66,4	44,2	38,5
3 Biblioteki i filie ogółem	159	179	153	130
w tym na wsi	134	147	122	91
4 Punkty biblioteczne ogółem	878	423	679	324
w tym na wsi	844	400	612	290
5 Czytelnicy ogółem	102 734	b.d.	107 506	93 340
w tym na wsi	68 736	b.d.	54 797	42 966
6 % czytelników do ogółu mieszkańców	24,1	19,4	23,2	19,6
w tym na wsi	25,4	29,2	25,5	23,4
7 Wypożyczenia ogółem	1 879 705	b.d.	2 186 110	1 884 635
w tym na wsi	1 315 365	b.d.	1 081 704	745 355
8 Wypożyczenia na 100 mieszkańców ogółem	442	296	472	396
na wsi	486	296	503	407
9 Woluminy na 100 mieszkańców	379	450	468	390
w tym na wsi	396	500	b.d.	460

¹Dane na koniec 1989 roku

II. LUDZIE Z KRĘGU KSIĄŻKI

ROZMOWA Z WITOLDEM HILLEREM DYREKTOREM WYDZIAŁU SPRAW SPOŁECZNYCH URZĘDU WOJEWÓDZKIEGO W OLSZTYNIE

Personalia

Witold Hiller l. 46, żonaty, dwoje dzieci, absolwent kolejno: SN — wychowanie plastyczne, WSN — zajęcia praktyczno-techniczne, WSP — pedagogika ko, Uniwersytet Warszawski — studia poddyplomowe-kierowanie działalnością społeczno-kulturalną. Pracownik: szkoły średniej (1 rok), Komendy Hufca ZHP (4 lata), Woj. Zarządu Dróg Publicznych (1 rok), Woj. Domu Kultury od 1970 do 1990 z przerwą na pracę w KM PZPR (1979 — grudzień 1980). W ciągu 25 lat pracy zawodowej prawie 20 przepracował na 1,5 etatu prowadząc dodatkowo m.in. amatorskie zespoły plastyczne, działalność psychoterapeutyczną (specjalne kursy), poradnictwo pedagogiczne w Ośrodku Praktyczna Pani. W latach 80. przez kilka lat był pedagogiem w szpitalu dziecięcym, skąd zwolniono go z tajemniczych względów politycznych, kilka lat kierował olsztyńskim ośrodkiem Państwowego Zaocznego Studium Oświaty i Kultury Dorosłych. Ma wielu wrogów wśród byłych członków PZPR za działalność w strukturach poziomych w roku 1981. Z kolei miał w r.1981 wielu przyjaciół w Zarządzie Regionu „Solidarność”. Ci, którzy go znają bliżej, wiedzą, że jest człowiekiem uczciwym, dobrze zorganizowanym i posiada solidną orientację we wszystkim, co się dzieje w kulturze.

Czym różni się dawny Wydział Kultury i Sztuki od obecnego Wydziału Spraw Społecznych?

Przed wszystkim nazwą mylącą część interesantów. Grożą ministrem Kuroniem, gdy próbujemy wyjaśnić, że to nie my przyznajemy zapomogi (nie mylić z dotacjami na działalność kulturalną). Również liczbą pracowników — w obu połączonych Wydziałach: Kultury i Sztuki oraz Sportu, Kultury Fizycznej i Turystyki było ich 21, obecnie jest nas łącznie 11 osób. Zakres zadań niestety nie uległ dotychczas zmianom, z podstawowych ustaw i rozlicznych przepisów wykonawczych obowiązujących nasz wydział znowelizowano tylko jedną ustawę. A urzędnik

państwowy musi postępować zgodnie z aktualnie obowiązującymi przepisami bez względu na to, co o nich myśli, i czekać aż przeciążony Sejm zdoła uporać się z nowymi aktami prawnymi.

O innych zmianach nie chciałbym mówić, wołałbym, aby były one zauważone przez nowe władze gmin, placówki i instytucje kultury, przez odwiedzających nas gości — przepraszam — interesantów.

Jaki jest Pański pomysł na biblioteki dzisiaj?

Z zasady staram się powstrzymywać od dawania recept, podobno zbyt pomysłowy szef najskuteczniej zabija pomysłowość pracowników. Sądzę, że jedynie mógłbym powiedzieć, co chciałbym spotkać w bibliotece jako czytelnik. Przede wszystkim książkę, której szukam, fachową, okrzyczaną nowość, coś z interesującej mnie beletrystyki, duży wybór czasopism, bogaty księgozbiór podręczny. A przede wszystkim kogoś sympatycznego, kto zechce być moim kompetentnym doradcą, jeśli zajdzie taka potrzeba.

Z realizacją pierwszej części marzeń czytelników i bibliotekarzy zaczynają być problemy — brakuje środków. I tu przydaje się pomysłowość. W Szczytnie np. nieużywane od początku pomieszczenia szatni (brak etatu szatniarza) biblioteka chce wynająć na handel, w obszernej czytelnicy uruchomić antykwiariat współczesny, w wypożyczalni (może odpłatnie?) wypożyczać kasety wideo. Pojawiają się i inne pomysły: sprzedaży artykułów papierniczych tam, gdzie nie ma w okolicy takiego sklepu, barku kawowego w czytelnicy.

Może „Bibliotekarz Olsztyński” zechce odnotowywać takie pomysły, podać przykłady jak to zorganizować, omówić efekty. Sądzę, że w zależności od konkretnych warunków można znaleźć różne sposoby na zdobycie dodatkowych środków dla biblioteki. Warto też pomyśleć, by każda biblioteka była miejscem oryginalnym, szczególnym, gdzie chętnie się przychodzi i przebywa. Może to sprawić wystrój wnętrza, piękne kwiaty doniczkowe, gdzie indziej akwarium, ciekawa ekspozycja zbiorów hobbystycznych. Może warto wprowadzić szachy, warcaby, zaproponować spotkania filatelistom, miłośnikom różnego rodzaju. Jestem przekonany, że im bardziej potrzebna będzie biblioteka w środowisku, tym na większą pomoc ze strony samorządu może liczyć.

Takich właśnie bibliotek z „pomysłem” spotykam w naszym województwie bardzo wiele. Każda z nich jest trochę inna — nie ma więc jednej recepty dla wszystkich.

Czy widzi Pan sens łączenia pod jednym kierownictwem placówek kultury tzn. domów kultury i bibliotek?

Pomysły łączenia pojawiają się najczęściej, gdy jedna z zainteresowanych stron przejawia przerost ambicji kierowniczych lub gdy władze sądzą, że zaoszczędzą jeden etat dyrektorski. Ja nie znam dobrego dyrektora biblioteki czy domu kultury urzędującego tylko w gabinecie. Jest to najczęściej pracownik o największych kompetencjach, dodatkowo oprócz normalnej pracy merytorycznej kierujący i odpowiadający za mienie i za innych.

Funkcje biblioteki i domu kultury są specyficzne dla każdej z tych placówek i nie dadzą się połączyć, choć pewien zakres zadań, zwłaszcza o charakterze administracyjnym daje się łączyć. Mogę wymienić przykłady, szczególnie gminnych ośrodków gdzie od lat działa wspólnie pod jednym kierownictwem biblioteka i dom kultury i obie strony chwalą to sobie. Ale jeśli te placówki działają w oddzielnych obiektach i obie dobrze — to po co to zmieniać?

Jak będzie z finansowaniem kultury?

Sam chciałbym to już wiedzieć, ale ostateczne decyzje podejmie Parlament. Polecam lekturę „Rzeczpospolitej”, śledzenie wypowiedzi Pani Minister Cywińskiej w TV i nie martwienie się na zapas. Padły już deklaracje, że na kulturę w przyszłym roku przypadnie nie mniej pieniędzy niż w 1990. Nikt wypracowanych złotych nie wywiezie za granicę, po prostu będą inaczej dzielone. Trzeba też będzie szukać różnych źródeł ich dopływu.

A także liczyć na prywatnych sponsorów?

Tak, również. Są pierwsze jaskółki : imprezy kulturalne, biblioteki finansowane — na razie jeszcze bardzo skromnie — przez prywatne osoby. W Świątkach np. osoba prowadząca dyskotekę przekazała 300 tys. zł na bibliotekę, tamże przewodniczący komitetu obywatelskiego na rzecz biblioteki dał prywatnie 90 tys. zł, a inny obywatel ze Świątek, Jan Łasko wypożycza bezpłatnie kasety video mieszkańcom wsi. Dysponuje 100 tytułami. W Lubawie kilkunastu prywatnych sponsorów sfinansowało imprezę „Lubawskie Witaminy”. W Dobrym Mieście imprezę dla dzieci niepełnosprawnych organizowaną przez bibliotekę finansuje wiele osób prywatnych. To się rozwinie. Powstaną także fundacje, które zechcą wspierać poszczególne działania kulturalne.

Dziękuję za rozmowę

*W imieniu „Bibliotekarza Olsztyńskiego”
rozmawiała Jolanta Juran*

III. WARTO WIEDZIEĆ

1. ROZMAITOŚCI LITERACKIE. DEDYKACJE AUTORSKIE

Po wydaniu książki autor część egzemplarzy otrzymuje za darmo, są to przewidziane umową egzemplarze autorskie. Rozdaje je przyjaciółom lub przesyła znanym osobom z dedykacjami przeważnie. Dedykacje te — jedne dowcipne, inne bałwochwalcze, jeszcze inne dostojne jakby pisane z myślą o potomności — są częścią historii kultury. Prezentujemy tu skromny wybór.

Maja Charpentier autorka „Dobrej kuchni wegetariańskiej” na egzemplarzu swej książki przesłanej Hitlerowi: *Kanclerzowi Rzeszy, Panu Hitlerowi, wegetarianinowi, a więc człowiekowi miłującemu pokój ofiaruje tę książkę dobra Francuzka pragnąca Powszechnego Pokoju — jedyne go warunku ludzkiego postępu. W tej dedykacji jedno się zgadzało — Hitler był jaroszem.*

Leni Riefenstahl, czołowa propagandystka III Rzeszy (sfilmowała wszystkie reichsparteitag, dziś w Niemczech pisze pamiętniki) na albumie zdjęć ze swego filmu „Tiefland”: *Mojemu Wodzowi w dzień urodzin w dowód wierności i oddania. Było to w przedostatnie urodziny — w 1944 r.*

Juliusz Żuławski na egzemplarzu książki „Na srebrnym globie” przesłanej w 1903 r. Tadeuszowi Estreicherowi: *Wszek-kunstów i nauk mistrzowi, chemikowi zawołanemu, geografowi i kartografowi, oświecicielowi Warszawy, skraplaczowi krakowskiego powietrza, wynalazcy rytownictwa na szkle, taternikowi dzielnemu, zającobójcy etc. etc. etc., wielce mnie milemu TADEUSZOWI ESTREICHEROWI w gorącym afekcie tę księżycową bakalię ofiaruję.*

W zbiorach Jana Lechonia pozostało dużo dedykowanych mu książek. Omówił je Janta Połczyński. Stąd możemy cytować obficie.

Maria Pawlikowska-Jasnorzewska na egzemplarzu „Niebieskich Migdałów”: *Wycięte migdały dla użytku Lechonia od Pawlikowskiej, serdecznej Maryi i przyjaciółki.*

Kazimierz Wierzyński na swoim tomiku: *Kochance pierwszych dni Janinie Lechoniównie z całym sercem Kazimierz na gwiazdkę 24 XII 1926.*

Illakowiczówna na „Ścieżce obok drogi”: *Kochanemu Leszkowi z wielką nieśmiałością tę straszliwie skromną książkę od Illy.*

Żeromski na egzemplarzu „Wiatru od morza”: *Klituś bajduś na pamiątkę starej przyjaźni z prośbą o wieczną.*

Ślonimski na swojej „Podróży do Rosji”: *Te Leszek, a ruskiego znasz. Opisałem Ci, brachu wszystko jak się patrzy. Z proletariackim bychym — Twój Antoś.*

Tenże Ślonimski na egzemplarzu „Drogi na Wschód”: *Temu, który nauczył mnie miłości, związał mnie z życiem czarem swoich oczu, temu, który prostując moje ścieżki wiedzie mnie ku szczytom — memu Prorokowi, Mahometowi, Buddzie, Brahmie, Bogu Pha, Ra, Apisowi itd. składam tę wiązanekę miast ex-voto na ołtarzu jego boskich cierpień i boskiej urody. Antoni Ślonimski (Żyd).*

Kaden Bandrowski na „Czarnych skrzydłach”: *Lechoń! Przeczytaj, Kochany Chamie, świat nie tylko o dupie myśli. Twój Juliusz Kaden-Bandrowski.*

Julian Tuwim na tomiku swoich poezji „Rzecz czarnoleska” (Wwa 1929) ofiarowanym poecie Arturowi Oppmanowi (Or-Otowi): *Kochany Panie Arturze! Kiedy się upijemy? Zróbmy to jak najprędzej bo trzeba będzie to pijaństwo powtórzyć! Ściskam serdecznie dłoń! Z Czerniakowa na Żoliborz posyła pozdrowienia Gajowy czarnoleski oraz rotmistrz I pulku Pegazów.*

Karol W. Zawodziński na egzemplarzu swojego „Zarysu wersyfikacji polskiej” (Wilno 1936): *Julianowi Tuwimowi, naczelnemu wodzowi armii Pegazów przedkłada posłusznie autor, emerytowany tejże armii ujeżdżacz.*

Leopold Staff na tragedii „Skarb” (1904) ofiarowanej poetce Marii Wolskiej: *Niżej podpisany autor ośmiela się prosić J. W. Panią o rzucenie kilku gwiazd Jej uwag na niebo jego duszy, odbitej w zwierciadlanym jeziorze twórczości.*

Mieczysław Srokowski na powieści „Kult ciała” ofiarowanej młodopolskiej poetce Lilianie (właśc. Florze Hufnagel): *Koleżance po piórze kolega po lirze*. Janta-Polczyński podaje, że na jednym ze swych tomików przesłanych Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej Tuwim użył tej dedykacji w wersji: *Koleżance po lirze — kolega po piórze*.

Jolanta Juran

2. ROZMAITOŚCI BIBLIOTECZNE

Biblioteka Centrum Pompidou we wspomnieniach Andrzeja Dobosza

... Gdy po raz pierwszy w roku 1977 znalazłem się w bibliotece Centrum Pompidou w Paryżu, ogarnęło mnie zdumienie i popłoch. Ogromna hala, czy raczej dwie hale, gdyż jest to na dwóch piętrach, 2-gim i 3-cim tego gmachu. Wchodzi się na piętrze wyższym, gdzie jest szatnia, dział bibliografii i część dyscyplin ścisłych. Do działu literatury, filozofii, religii i sztuki zjeżdża się znów ruchomymi schodami piętro niżej. W tej hali jest w ruchu może setka, może parę setek osób, jak na wielkim dworcu kolejowym; połowa to czytelnicy, połowa zwiedzający. Kilkadziesiąt metrów regałów z książkami. Następne kilkadziesiąt zajmują niskie stoły i wygodne krzesła z metalu i skóry. I dalej znowu regały i stoły. Łatwe do odnalezienia stoliki personelu. Wysoko nad regałami widoczne tablice z informacjami. Książki wyszukuje się i bierze samemu z półki. Niektórzy przeglądają je czy nawet czytają, opierając się o wolne miejsce na półce. Do wybranego przez siebie stołu można znieść ile się chce książek. Rzadko jednak widywałem więcej niż osiem. Zdarza się też tylko jedna. Pod ścianą siedzą na podłodze młodzi ludzie i przeglądają komiksy. Gdy już wybrałem sobie parę tomów i miejsce, nic nie zakłócało skupienia. Podłoga całkowicie głuzy hałas kroków, a może i rozmów (...) Na dodatek niemal w każdym miejscu tej podłogi można włączyć jeszcze jakieś urządzenie: kopiarkę, lampę czy telefaks. Kopiarek jest tu wiele i w cenie dwukrotnie niższej niż w mieście można sobie odbić stroniczkę, która nas zachwyciła, albo na przykład ten sam fragment *Tristrama Shandy* po francusku, hiszpańsku, holendersku i niemiecku, który wezmę ze sobą na

wakacje razem z oryginałem i polskim przekładem Krystyny Tarnowskiej.

DOBOSZ Andrzej: Autobiografia. Teksty Drugie 1990 nr 1

Ze wspomnień Tadeusza Kwiatkowskiego czyli jak Biblioteka Jagiellońska zbierała egzemplarz obowiązkowy w czasie wojny.

... Co tydzień dostarczałem podziemną prasę doktorowi Barowi w Bibliotece Jagiellońskiej. Tam znowu natknąłem się przypadkowo na pana Kazimierza [Wykę]. Szukał jakichś materiałów i Bar wynosił mu potajemnie książki ze zbiorów zamkniętych dla Polaków... Doktor Bar z maniakalnym wprost uporem zbierał i chomikował w przepastnych labiryntach Jagiellonki prasę, wydawnictwa, ulotki i afisze konspiracyjne. Niemal wszystkie pozycje prasy podziemnej, jakie posiada biblioteka, zachowały się dzięki zabiegom Bara. Obowiązkowo przynosiłem mu każdy papierek, który ukazał się w druku lub na powielaczu. No i rzecz zrozumiała poszczególne numery „Miesięcznika Literackiego” [wydawanego w Krakowie konspiracyjnie w okresie XI 1942 — VI 1943]. Zasłużył się tym Jagiellonce niemało.

Z książki Tadeusza Kwiatkowskiego „Dyskretny urok pamięci”, 1982

Wybrała Jolanta Juran

IV. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

PROBLEMATYKA BIBLIOTEK SZPITALNYCH, CZYTELNICTWA CHORYCH I BIBLIOTERAPII W LITERATURZE POLSKIEJ. WYBÓR Z LAT 1980—1990

1. ALEKSANDROWICZ J.
Nie ma nieuleczalnie chorych / J. Aleksandrowicz. — Warszawa, 1983
2. ANDRZEJCZUK G.: Nowa biblioteka publiczno-szpitalna w Biskupcu Reszelskim. *Mat. Inf. Bibliogr. WBP* 1982 [nr] 1 s. 54—55.
3. BEJSTER C.: Rozbudzanie zainteresowań książką w wychowankach Państwowego Pogotowia Opiekuńczego w Chełmie. *Por. Bibl.* 1986 nr 11—12 s. 23—24, 29.
4. BIBLIOTEKA służy również niewidomym. *Bibl.* 1984 nr 9—10 s. 253—255.
5. BORECKA I.: Możliwości czytania w czasie choroby. *Por. Bibl.* 1990 nr 7—8 s. 34—36.
6. BORECKA I.: Zainteresowania i potrzeby czytelnicze ludzi chorych i niepełnosprawnych. *Bibl.* 1989 nr 7—8 s. 10—15.
7. BORODYNKO S.: Problemy rozwoju bibliotek szpitalnych. *Mat. Inf. Bibliogr. WPB* 1981 [nr 1] s. 30—32.
8. BOROWIEC W., KRASZEWSKI R.: Biblioterapia w ośrodkach leczniczych. *Kult. i Wych.* 1980 nr 2 s. 54—62.
9. BRONAKOWSKA M.: Praca z czytelnikiem niepełnosprawnym w Gminnej Bibliotece Publicznej w Miłakowie. *Bibl. Olszt.* 1987 nr 4 s. 10—12.
10. CICHOCKA M.: Struktura potrzeb ludzi starych przebywających w środowisku zakładowym i domowym. *Prz. Psychol.* 1983 nr 3 s. 645—653.
11. CZAJKA J.: Rozwijanie zainteresowań czytelniczych dzieci głuchych w internacie. *Szk. Spec.* 1982 nr 6 s. 439—443.
12. CZAJKOWSKI F.: Bliżej inwalidów i niepełnosprawnych. *Por. Bibl.* 1981 nr 11—12 s. 271—273.
13. CZAJKOWSKI F.: Czytelnictwo chorych i osób niepełnosprawnych w Stanach Zjednoczonych. *Bibl.* 1982 nr 5 s. 107—109.

14. CZAJKOWSKI F.: Czytelnictwo niewidomych i ludzi niepełnosprawnych w polskich bibliotekach publicznych. Por. Bibl. 1983 nr 1—2 s. 3—5.
15. CZAJKOWSKI F.: Czytelnictwo osób starszych. Por. Bibl. 1986 nr 6 s. 3—7.
16. CZAJKOWSKI F.: Obecni wśród nas. Por. Bibl. 1984 nr 7—9 s. 188—191.
17. CZAJKOWSKI F.: Organizacja czytelnictwa niepełnosprawnych w Holandii. Bibl. 1983 nr 4 s. 81—86.
18. CZAJKOWSKI F.: Publikacja, której oczekiwano. Bibl. 1987 nr 9 s. 28—29.
19. CZAJKOWSKI F.: Seminarium nadziei. Por. Bibl. 1985 nr 5 s. 147.
20. CZAJKOWSKI F.: Stan i perspektywy rozwoju czytelnictwa w placówkach opieki zdrowotnej. Por. Bibl. 1985 nr 9—10 s. 246—250.
21. CZAJKOWSKI F.: Z konferencji w Amsterdamie. Bibl. 1984 nr 9—10 s. 249—252.
22. CZAPIEWSKA M.: Problemy patologii społecznej — alkoholizm. Bibl. Olszt. 1986 nr 4 s. 48—50. [Zestaw. bibliogr.]
23. CZUMA K., PODBIELSKI Z.: Terapeutyczne i nieterapeutyczne sposoby porozumiewania się z chorym. Pol. Tyg. Lek. 1984 nr 22 s. 763—765.
24. D. B.: Biblioteka na rzecz niepełnosprawnych. Por. Bibl. 1987 nr 9 s. 18—19.
25. DEMBSKI J.: Biblioterapia — teoria i praktyka lub biblioterapia po poznańsku. Bibl. 1984 nr 12 s. 311—312.
26. DOMINIK A.: Narkomania. Wybór materiałów. Por. Bibl. 1987 nr 4 s. 27. [Zestaw. bibliogr.]
27. DOMINIK A.: Problemy patologii społecznej — narkomania. Bibl. Olszt. 1986 nr 3 s. 57—59. [Zestaw. bibliogr.]
28. DYGA-KONARSKA M., MAZUROWA M., ZAREMBA P.: Psychiczne wsparcie w sytuacji stresu okołoperacyjnego. Zag. Wych. a Zdr. Psych. 1987 nr 1 s. 44—52.
29. ECKERT U., CZAJKA J.: Rozwijanie zainteresowań czytelnicych dzieci głuchych w internacie. Szk. Spec. 1982 nr 6 s. 439—443.
30. FLORKIEWICZ D., CZAJKOWSKI F.: Informacja o kursie obsługi czytelników niepełnosprawnych. Por. Bibl. 1983 nr 1—2, s. 6.

31. GARBIEŃ T. : Z badań nad czytelnictwem niewidomych. Por. Bibl. 1983 nr 7—8 s. 159—162.
32. JAKUBIEC H. : Literatura i czytelnictwo wśród ludzi specjalnej troski. Bibl. Olszt. 1987 nr 4 s. 49—52.
33. JAKUBIEC H. : Obsługa czytelników specjalnej troski w sieci bibliotek publicznych woj. olsztyńskiego w świetle badań czytelniczych WBP. Bibl. Olszt. 1987 nr 4 s. 4—7.
34. JAKUBIEC H. : Pomoc ludziom niepełnosprawnym — obowiązkiem bibliotekarzy. Bibl. Olszt. 1987 nr 4 s. 1—4.
35. JAKUBIEC H. : Praca z czytelnikiem niepełnosprawnym w Bibliotece Szpitalnej w Iławie. Rocz. Olszt. 1987 nr 4 s. 12—15.
36. JAKUBIEC H. : Siostra przełożona — bibliotekarką. O pracy kol. Haliny Tyłło. Bibl. Olszt. 1986 nr 1 s. 29—31.
37. JEDYNAK J. : Zainteresowania i potrzeby czytelnicze chorych szpitalnych z zawałem serca. Szpit. Pol. 1983 z. 4 s. 193—198.
38. KAGAN G. : W bibliotece szkoły specjalnej. Por. Bibl. 1988 nr 9 s. 11—12.
39. KAMIŃSKA H. : Obsługa biblioteczna ludzi chorych i niepełnosprawnych — model duński. Por. Bibl. 1987 nr 1 s. 13—14.
40. KITLIŃSKA E. : Biblioteki a dzieci specjalnej troski. Por. Bibl. 1980 nr 4 s. 81—82.
41. KORNIAK B. : Literackie fascynacje niesłyszących. Bibl. 1987 nr 6 s. 16—18.
42. KORNIAK B. : Problemy czytelnictwa głuchych. Por. Bibl. 1984 nr 3 s. 67—71.
43. KORNIAK B. : Z zagadnień czytelnictwa głuchych. Por. Bibl. 1984 nr 3 s. 67—71.
44. KORZON A. :
Postawy społeczno-moralne młodzieży głuchej / A. Korzon. — Kraków, 1982
45. KOSMOWSKA Z. : Praca z czytelnikiem niepełnosprawnym w punkcie bibliotecznym Spółdzielni Inwalidów „Gwarancja”. Bibl. Olszt. 1987 nr 4 s. 16—17.
46. KOTECKI A. : Jeszcze w sprawie „książki mówionej”. Por. Bibl. 1984 nr 2 s. 35—36.
47. KOWALIK S. :
Rehabilitacja upośledzonych umysłowo / S. Kowalik. — Warszawa, 1981

48. KOWAŃDY K. : Metody kształcenia i badania umiejętności czytania ze zrozumieniem w szkołach specjalnych. Szk. Spec. 1980 nr 4 s. 310—312.
49. KOZAKIEWICZ W. : Książki dla chorych. Ewidencja czytelników i wypożyczeń. Por. Bibl. 1980 nr 4 s. 88—89.
50. KOZAKIEWICZ W. : Specjaliści biblioterapeuci. Por. Bibl. 1988 nr 1—2 s. 22—23.
51. KOZAKIEWICZ W., BRZÓZKA B.
Biblioteka szpitalna dla pacjentów / W. Kozakiewicz, B. Brzózka.
— Warszawa, 1984
52. KSIĄŻKI zalecane chorym — wybór z lat 1980—1985 : adnotowany zestaw bibliograficzny / pod red. M. Skarżyńskiej.
— Toruń, 1987
53. KUBÓW S. : Problemy czytelnictwa niewidomych przedmiotem sesji naukowej. Bibl. 1984 nr 9—10 s. 238—239.
54. KWIATKOWSKA H.
Przeżycie literackie a moralne postawy uczniów / H. Kwiatkowska.
— Warszawa, 1981
55. LECH Z. : Biblioteka w Busku Zdroju. Bibl. 1986 nr 4—5 s. 7—11.
56. LIPKOWSKI O.
Resocjalizacja / O. Lipkowski. — Warszawa, 1981
57. LISTY o wychowaniu dziecka głuchego: poradnik dla rodziców.
— Warszawa, 1982
58. ŁUKIJANIUK I. : Potrzeby czytelnicze dzieci specjalnej troski.
Bibl. 1980 nr 1 s. 15—17.
59. ŁUKIJANIUK I. : Seminarium poświęcone biblioterapii. Bibl. 1980 nr 4 s. 95—97.
60. MACHOWIAK S. : Biblioteka szkolna w ośrodku dla dzieci niewidomych w Owińskach. Por. Bibl. 1980 nr 6 s. 137—138.
61. MACHOWIAK S. : Formy upowszechniania książki pisanej i mówionej wśród dzieci niewidomych. Szk. Spec. 1983 nr 5 s. 361—367.
62. MACHOWIAK S. : O książce mówionej. Por. Bibl. 1982 nr 1 s. 26.
63. MAJEWSKI T.
Psychologia niewidomych i niedowidzących / T. Majewski. — Warszawa, 1983
64. MARTUSZEWSKA I. : Praca z czytelnikiem niepełnosprawnym w filii nr 7 Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie. Bibl. Olszt. 1987 nr 4 s. 15—16.

65. MUZYKA w pracy bibliotekarza i biblioterapeuty: poradnik / oprac. M. Kierył, M. Skarżyńska. — Warszawa, 1990
66. NAGÓRSKA I. : O książkę dla chorych i niepełnosprawnych. Por. Bibl. 1982 nr 1 s. 24—26.
67. NAGÓRSKA I. : W sprawie bibliotek publicznych w szpitalach. Por. Bibl. 1985 nr 7—8 s. 206—207.
68. NAWROT J.
Dziecko niepełnosprawne w rodzinie / J. Nawrot. — Warszawa, 1990
69. NIESIOBĘDZKI W. : Praca z czytelnikiem niepełnosprawnym w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Iławie. Bibl. Olszt. 1987 nr 4 s. 8—10.
70. OSIŃSKA K.
Twórcza obecność chorych / K. Osińska. — Warszawa, 1980
71. PANASIUK M.
Rozwój myślenia dzieci głuchych : rozumowanie przez analogię a oddziaływania wychowawcze / M. Panasiuk. — Warszawa, 1990
72. PAPUZIŃSKA J.
Inicjacje literackie / J. Papuzińska. — Warszawa, 1981
73. PASZKIEWICZ B. : Mamy wiele do zrobienia : ogólnopolska narada czytelnicza PZG. Świat Cisy 1984 nr 3 s. 3—6.
74. PAWLICKA E. : System obsługi i czytelnictwa osób chorych i niepełnosprawnych w Łodzi. Por. Bibl. 1988 nr 5 s. 7—10, 19.
75. PICHALSKI R.
Uczestnictwo ludzi niepełnosprawnych w kulturze / R. Pichalski. — Warszawa, 1984
76. PROBLEMY ludzi niepełnosprawnych w literaturze polskiej i zagranicznej : adnotowany zestaw bibliograficzny / oprac. B. Mamot. — Toruń, 1986
77. PROPOZYCJE i wnioski związane z doskonaleniem obsługi czytelnicznej chorych i niepełnosprawnych, uchwalone podczas seminarium dla instruktorów wojewódzkich bibliotek publicznych oraz nauczycieli średnich kadr medycznych. Pro. Bibl. 1985 nr 4 s. 148.
78. PYCH C. : Biblioteka Publiczno-Szpitalna w Ostródzie. Bibl. Olszt. 1984 nr 3 s. 18—20.
79. REWALIDACJA dzieci i młodzieży z odchyleniami od normy : wspólna i odrębna problematyka / pod red. nauk. A. Hulka. — Warszawa, 1982

80. ROLA literatury w procesie kształtowania się pozytywnych postaw rodziców dzieci specjalnej troski : poradnik / oprac. B. Mamot. — Toruń, 1988
81. SAMONEK E. : Biblioteka Centralna Polskiego Związku Niewidomych. Bibl. 1980 nr 3 s. 60—61.
82. SIEMASZKO S. : Udostępnianie „książek mówionych” przez WBP w Olsztynie. Bibl. Olszt. 1986 nr 1 s. 5—8.
83. SIEROŻYŃSKA H. : Nauka czytania i pisania a jej zadania rewalidacyjne w szkole specjalnej dla dzieci upośledzonych umysłowo / H. Sierożyńska. — Warszawa, 1980
84. SKARŻYŃSKA M., CZAJKOWSKI F.: Dyskusja nad książką mówioną. Jedna z form rehabilitacji osób z zaburzeniami wzroku. Por. Bibl. 1989 nr 10 s. 21—25.
85. SKORNY Z. : Kształcenie i korygowanie aspiracji młodzieży. Ruch Pedag. 1980 nr 3 s. 245—254.
86. SOKÓŁ Z. : Biblioteki dla niewidomych w Polsce. Rocz. Bibl. 1982 z. 1—2 s. 189—216.
87. SOKÓŁ Z. : Brajlowskie czasopisma dziecięco-młodzieżowe dla niewidomych w Polsce. Por. Bibl. 1983 nr 1—2 s. 7—9.
88. SOKÓŁ Z. : Współpraca bibliotek publicznych z Polskim Związkiem Niewidomych i spółdzielczością niewidomych. Bibl. 1983 nr 2 s. 38—41.
89. SPECJALNIE dla „Bibliotekarza” mówi Michał Kaziów. Notował G. A. Pejda. Bibl. 1984 nr 9—10 s. 248.
90. SPECJALNIE dla „Bibliotekarza” mówi Zbigniew Niesiołowski. Notował G. A. Pejda. Bibl. 1984 nr 9—10 s. 255—256.
91. SPYCHALSKI D. : Niewidomi a książka. Bibl. 1984 nr 9—10 s. 240—247.
92. STANISZEWSKA-SARATOWICZ D.
Oceny estetyczne i ich psychosocjologiczne uwarunkowania / D. Staniszevska-Saratowicz. — Warszawa, 1980
93. STARZEC H.
Wychowanie literackie / H. Starzec. — Warszawa, 1980
94. STUDIA z socjologii niepełnej sprawności: praca zbiorowa / pod red. M. Sokołowskiej i A. Rycharda.— Wrocław, 1983
95. SZOCKI J. : Biblioteka w procesie rewalidacji dzieci niepełnosprawnych. Bibl. 1985 s. 28—30.
96. SZOCKI J. : Dzieci z wadami wzroku jako czytelnicy (7—16 lat). Por. Bibl. 1985 nr 7—8 s. 209—211

97. SZOCKI J. : Książki o i dla ludzi niepełnosprawnych i chorych. Bibl. 1976 nr 12 s. 25—27.
98. SZOCKI J. : Problemy biblioterapii dzieci z wadami wzroku. Bibl. 1989 nr 6 s. 3—8.
99. SZOCKI J. : Problemy czytelnictwa i lektury dzieci niedostosowanych społecznie. Bibl. 1985 nr 8 s. 30—32.
100. SZOCKI J. : Z problemów czytelnictwa dzieci ze schorzeniami i uszkodzonymi narządami organizmu (7—16 lat). Por. Bibl. 1985 nr 3 s. 81—84.
101. SZOCKI J., ŻYROMSKA J.
Biblioteki i książki w procesie rewalidacji dzieci i młodzieży z odchyleniami i zaburzeniami / J. Szocki, J. Żyromska. — Wrocław, 1980.
102. SZULC W. : Biblioterapia w praktyce radzieckiej. Por. Bibl. 1987 nr 9 s. 12—14.
103. SZULC W. : Człowiek chory i książka. Bibl. 1984 nr 9—10 s. 228—233.
104. SZULC W.
Kulturoterapia / W. Szulc. — Poznań, 1988
105. SZULC W.
Kulturowe determinanty oczekiwań pacjenta hospitalizowanego i rola pielęgniarki w ich zaspokajaniu : materiały z III konferencji naukowej pod hasłem zdrowie dla wszystkich w roku 2000, Poznań, 25—26 IX 1987.
106. SZULC W. : Organizacja czytelnictwa chorych i niepełnosprawnych w programie kształcenia magistrów pielęgniarstwa. Bibl. 1986 nr 7—8 s. 18.
107. SZULC W. : Preferencje czytelnicze chorych z dysfunkcją narządu ruchu. Bibl. 1989 nr 3 s. 3—8.
108. SZYBKO W. : Biblioteka Publiczno-Szpitalna w Lidzbarku Warmińskim. Bibl. Olszt. 1984 nr 3 s. 17—18.
109. ŚLIWIŃSKA T.
Odnaleźć drogę do dziecka / T. Śliwińska. — Warszawa, 1990
110. TERAPIA grupowa w psychiatrii / pod red. H. Wardaszko-Łyskowskiej. — Wyd. 2. — Warszawa, 1980
111. TOMASIK E.: Dziecko chore w literaturze. Bibl. Zach. Pom. 1988 nr 3—4 s. 5—21.
112. TOMASIK E.: O potrzebie traktowania czytelnictwa jako

- jednej z metod pedagogiki specjalnej. Szk. Spec. 1982 nr 1 s. 7—13.
113. TORASZEWSKA M., LISIECKA M.: Społeczność terapeutyczna w szpitalu pediatrycznym. Zag. Wych. a Zdr. Psych. 1987 nr 1 s. 17—26.
114. TURLEJ S.
Młodzież społecznie niedostosowana / S. Turlej. — Warszawa, 1982
115. TWÓRCZOŚĆ i sztuka w życiu i rehabilitacja osób niepełnosprawnych : materiały z I Ogólnopolskiego Sympozjum 8—9 grudnia 1984 r. — Wrocław 1986
116. UTRNIK W.: Spotkania z ciekawymi książkami i z ciekawymi ludźmi w szkole dla niedowidzących. Szk. Spec. 1983 nr 2 s. 177—178.
117. WOJCIECHOWSKI F.
Dziecko umysłowo upośledzone w rodzinie : studium porównawcze / F. Wojciechowski. — Warszawa, 1990
118. ŻALIK A.: Z książką wśród chorych. Bibl. 1985 nr 6 s. 30—31.
119. ŻURAKOWSKI B.
W świecie poezji dla dzieci / B. Żurakowska. — Warszawa, 1981

Magdalena Strzyż

V. NOWOŚCI WYDAWNICZE

ŹRÓDŁA INFORMACYJNO-BIBLIOGRAFICZNE (WYBÓR NABYTEKÓW ZA OKRES KWIECIEŃ-CZERWIEC)

1. GOWARZEWSKI Andrzej

Encyklopedia piłkarskich mistrzostw świata / Andrzej Gowarzewski. — Wwa : „Sport i Turystyka”, 1990. — 579 s. : il., portr., tab. — Bibliogr. s. 573—580

Autor podzielił publikację na trzy części. I część obejmuje historię piłkarskich mistrzostw świata prezentowaną chronologicznie od powstania idei rozgrywek po opis kolejnych edycji. Każda z edycji zawiera dokumentację rozgrywek. W II części zamieszczono biogramy uczestników finałów: piłkarzy, trenerów, sędziów, prezydentów Międzynarodowej Federacji Związków Piłkarskich (FIFA) oraz innych osób, które na trwałe zapisały się w historii mistrzostw. Ponadto znajdują się tu również popularne pseudonimy. III część to hasła rzeczowe, zestawienia statystyczne, tabele oraz inne informacje o istotnych faktach. Encyklopedia jest bogato ilustrowana, a całość zamyka obszerna bibliografia.

2. KSIĄŻKI Instytutu Wydawniczego Pax : 1949—1989 : przewodnik / oprac. red., indeksy Amelia Szafrńska. — Wwa : Pax, 1989. — XIII, 565 s.

Katalog zawiera książki wydane w okresie 40-letniej działalności Instytutu Wydawniczego Pax. Opisy zestawiono w kolejnych działach: Religia—Teologia—Filozofia; Literatura piękna; Historia; Literatura społeczno-polityczna.

3. ŁUSZCZYŃSKA Henryka

Znaczenie imion (imiona żeńskie i męskie) / Henryka Łuszczynska. — Wyd. 2. — Wałcz : „Diana”, 1989. — 86 s.

W książce zamieszczono ok. 300 imion żeńskich i męskich bardzo popularnych jak również występujących rzadziej. Opis imienia zawiera źródłosłowie, określenie cech charakteru oraz usposobienia osoby je noszącej. Książka ta została opracowana na podstawie literatury, czasopism, kalendarzy z okresu przedwojennego a także

pozycji „Twoje imię” autorstwa Henryka Frosa i Franciszka Sowy wydanej w 1982 roku.

4. MARCHEWKA Jerzy

Leksykon ciekawostek / Jerzy Marchewka. — Wwa : „SPAR”, 1990. — 208 s.

Autor tej publikacji zgromadził w formie leksykonu ok. 600 ciekawostek na 62 tematy wybrane. Alfabetyczny układ hasel ułatwia szybkie odszukanie ciekawostek. Hasła zawierają krótkie informacje encyklopedyczne, słownikowe a także różnorodne anegdoty, opisy osobliwych zjawisk i zdarzeń, które stanowią komentarz do danego hasła. Występują tu m.in. takie hasła jak: alchemia, banan, biała broń, eliksir, ewenement.

5. MARKIEWICZ Henryk, ROMANOWSKI Andrzej

Skrzydlate słowa / Henryk Markiewicz, Andrzej Romanowski. — Wwa : Państw. Instytut Wydawniczy, 1990. — 1208 s.

Nazwą „skrzydlate słowa” obejmuje ta publikacja rozpowszechnione i często przytaczane przysłowia, sentencje, aforyzmy oraz powtarzane w pewnych okolicznościach sformułowania, których autorstwo można ustalić. Zamieszczono również cytaty anonimowe, jeśli można określić ich pochodzenie. Obok „skrzydlatych słów” powszechnych i długowiecznych są i takie, których popularność jest krótka lub ograniczona do pewnych środowisk. Zasadą doboru cytatów było ich rozpowszechnienie, a nie wartość ideowa, intelektualna czy artystyczna. Zbiór ten obejmuje cytaty obecne w polskiej literaturze XX wieku zarówno polskie jak i obce.

6. ROGIŃSKI Ryszard

Zamki i twierdze w Polsce : historia i legendy / Ryszard Rogiński. Wwa : Inst. Wydawniczy Związków Zawodowych, 1990. — 154 s. : il.

Książka omawia tylko wybrane zamki i twierdze. Dobór ich jest dowolny, dlatego też na końcu zamieszczono indeks zamków i twierdz, które są godne zwiedzenia lub zostały z nich znaczne partie murów. Układ indeksu jest zgodny z podziałem administracyjnym na województwa, co ułatwia lokalizację.

7. RUDZKI Edward

Polskie królowe / Edward Rudzki. — Wyd. 2. — Wwa : „Novum”, 1990. — 2 t.

T. 1: Żony Piastów i Jagiellonów. — 301 s. : faks., fot., portr. — Bibliogr. s. 279—302

T. 2: Żony królów elekcyjnych. — 389 s. : faks., fot., portr. — Bibliogr. s. 345—350

Dwutomowa publikacja zawiera biografie 26 żon królów polskich panujących od zjednoczenia państwa po rozbiu dzielnicowym (16 postaci w tomie pierwszym i 10 w tomie drugim). Nie uwzględniono biografii żon królów wcześniej panujących, ponieważ ich napisanie okazało się niemożliwe ze względu na znikomą ilość źródeł lub wzmianek znajdujących się w większych opracowaniach. Tom drugi zawiera indeks nazwisk występujących w obu tomach, a także indeks nazw geograficznych.

Irena Walczak

VI. KALENDARIUM ROCZNIC I OBCHODÓW (styczeń—marzec 1991 r.)

15 stycznia

100 lat temu (w 1891 r.) urodził się **Osip Mandelsztam**, rosyjski poeta i powieściopisarz.

ANNA Achmatowa o Mandelsztamie. Oprac. Alla Sarachanowa. Przekrój 1988 nr 2232 s. 8—9, il.

ŁUŻNY Ryszard : Osip Mandelsztam ale i inni. Tyg. Powsz. 1987 nr 1 s. 5.

MOŃKO Danuta, **MOŃKO** Michał : Przypadek Osipa Mandelsztama. Kultura 1989 nr 6 s. 1, 6, portr.

18 stycznia

45 lat temu (w 1946 r.) zmarł **Feliks Nowowiejski**, kompozytor.

DOMINIK Anna : Feliks Nowowiejski. (Wybór materiałów). Bibl. Olszt. 1985 nr 3 s. 37—40.

21 stycznia

90 lat temu (w 1901 r.) urodził się **Janusz Meissner**, pisarz, autor utworów o tematyce lotniczej.

BRONIEWSKI Stanisław : Wspomnienie o Januszu [Meissnerze]. Życie Lit. 1978 nr 13 s. 9.

TOMASZEWSKI Bohdan : Janusz Meissner. Kultura 1978 nr 12 s. 11.

WĘCOWSKI Andrzej : Janusz Meissner. 1901—1978. Życie Lit. 1988 nr 9 s. 7.

22 stycznia

70 lat temu (w 1921 r.) urodził się **Krzysztof Kamil Baczyński**, poeta, żołnierz Powstania Warszawskiego.

BUDZYŃSKI Wiesław : Droga dalsza niż śmierć. Przekrój 1989 nr 2307 s. 10—11, il.

KRASSOWSKI Maciej

Granice sensu : szkic o poezji polskiej / Maciej Krassowski. — Wwa : KAW, 1980. — S. 103—120 : „Był taki czas”.

RAKOWSKA Zofia : Krzysztof Kamil Baczyński. (Wybór materiałów). Mater. Inf.-Bibl. 1979 z. 20 marzec—kwiecień s. 16—17.

STABRO Stanisław

„Poeta odrzucony” / Stanisław Stabro. — Kraków : WL, 1989. — S. 9—20 : „Gdy broń dymiącą z ręki wyjmę”

ŻOŁNIERZ, poeta, czasu kurz : wspomnienia o Krzysztofie Kamiliu Baczyńskim / pod red. Zbigniewa Wasilewskiego. — Wyd. 3 rozsz. — Kraków : WL, 1979. — 432 s.

27 stycznia

100 lat temu (w 1891 r.) urodził się Ilja Erenburg, rosyjski pisarz i publicysta.

NIEUWAŻNY Florian

Ilja Erenburg / Florian Nieuważny. — Wwa : WP, 1966. — 205 s.

SIDOROW Eugeniusz : Ilja Erenburg (1891—1967). Sylwetka pisarza. Kraj Rad 1979 nr 18 s. 29, il.

STERN Anatol

Głód jednoznaczności i inne szkice / Anatol Stern. — Wwa : „Czytelnik”, 1972. — S. 89—97 : W oparach sentymentalizmu.

3 lutego

120 lat temu (w 1871 r.) urodził się Eugeniusz Romer, geograf, twórca nowoczesnej kartografii polskiej.

MAZURKIEWICZ-HERZOWA Łucja

Eugeniusz Romer / Łucja Mazurkiewicz-Herzowa. — Wwa : WP, 1966. — 193 s.

RADGOWSKI Michał : Geografia i granice. Kob. i Życie 1990 nr 12 s. 14—15, portr.

ROMER Edmund

Geograf trzech epok : wspomnienia o ojcu / Edmund Romer. — Wwa : „Czytelnik”, 1985. — 344 s.

ROMER Eugeniusz

Pamiętnik paryski (1918—1919) / Eugeniusz Romer; do druku przygot. Andrzej Garlicki, Ryszard Świątek. — Wrocław : „Ossolineum”, 1989. — 459 s.

SMOLIŃSKA Lucyna, SROKA Mieczysław

Wielcy znani i nieznanani / Lucyna Smolińska, Mieczysław Sroka. — Wwa: Wydaw. RiTV, 1988. — S. 202—212 : „Był tylko jeden Romer”

14 lutego

70 lat temu (w 1921 r.) urodził się **Edward Martuszewski**, historyk, pisarz.

KOZIEŁŁO-POKLEWSKI Bohdan : Dr Edward Martuszewski. Warm. i Mazury 1982 nr 9 s. 24, portr.

SALUDA Bronisław : „Spójrzij ciekawy czytelniku”. Warm. i Mazury 1987 nr 16 s. 3, portr., bibliogr.

SEGIET Janusz : Wszechstronny człowiek pióra. 40 lat na Warmii i Mazurach. Gaz. Olszt. 1985 nr 92 : 20—21 IV s. 1, 3.

WAJSBROT Tamara : Edward Martuszewski. Bibliografia publikacji za lata 1945—1982. Kom. Maz.-Warm. 1984 nr 4 s. 483—548.

WRZESIŃSKI Wojciech : Edward Martuszewski (1921—1982). Kom. Maz.-Warm. 1983 nr 4 s. 589—592.

17 lutego

135 lat temu (w 1856 r.) zmarł **Heinrich Heine**, niemiecki poeta.

GRABOWSKA Maria

Rozmaitości romfantyczne / Maria Grabowska. — Wwa : PIW, 1978. — S. 121—162 : W kręgu poezji Henryka Heinego.

HEINE Heinrich

Księga pieśni na nowo odczytana / Robert Stiller // W: Księga pieśni / Heinrich Heine. — Wwa : PIW, 1980. — S. 5—18.

RAKOWSKA Zofia : Heinrich Heine. (Wybór materiałów). Mater. Inf. — Bibl. 1977 z. 11 wrzesień—październik s. 11.

8 marca

200 lat temu (w 1791 r.) urodził się **Kazimierz Brodziński**, poeta, publicysta, krytyk literacki.

BITTNER Ireneusz

Brodziński — historiozof / Ireneusz Bittner. — Wrocław : „Osolineum”, 1981. — 164 s.

JAKÓBIEC-SEMKOWA Milica

Kazimierz Brodziński i słowiańska pieśń ludowa / Milica Jakóbiec-Semkowa. — Wrocław : Uniw. Wrocławski. Wwa : PWN, 1975. — 171 s.

KALINOWSKI Tadeusz : Kazimierz Brodziński. Patroni warszawskich ulic. Stolica 1986 nr 49 s. 22—23, il.

KORPAŁA Józef : Początki profesjonalnej literatury polskiej. O Kazimierzu Brodzińskim. Życie Lit. 1985 nr 42 s. 11, il.

WITKOWSKA Anna

Kazimierz Brodziński / Anna Witkowska. — Wwa : PIW, 1968. — 361 s.
WODECKI Wiesław : „Ja bym z hesperyjskich gajów uciekał do ciebie ...”. Tyg. Powsz. 1986 nr 10 s. 6.

17 marca

70 lat temu (w 1921 r.) sejm Rzeczypospolitej Polskiej uchwalili tzw. konstytucję marcową.

GRACZYK Roman : Konstytucja. Tyg. Powsz. 1984 nr 14 s. 3.

KOŁODZIEJCZYK Arkadiusz : Geneza konstytucji marcowej 1921 r. Stolica 1985 nr 30 s. 14.

KONSTYTUCJA marcowa : 1921 / oprac. Andrzej Burda. — Lublin : WLib. 1983. — 104 s.

KRUKOWSKI Stanisław

Geneza konstytucji z 17 marca 1921 r. / Stanisław Krukowski. — Lublin : WLib., 1977. — 336 s.

28 marca

50 lat temu (w 1941 r.) zmarła Virginia Woolf, pisarka angielska.

BAŁUTOWA Bronisława

Powieść angielska XX wieku / Bronisława Bałutowa. — Wwa : PWN, 1983. — S. 68—76 : Virginia Woolf życie i twórczość.

BARANOWSKA Agnieszka : Sekretna wiadomość. Kultura 1988 nr 51 s. 11.

DAICHES David

Krytyk i jego światy / David Daiches ; tł. Michał Ronikier. — Wwa : PIW, 1976. — S. 218—251 : Virginia Woolf.

29 marca

50 lat temu (w 1941 r.) zmarł Kazimierz Jaroszyk, dziennikarz, działacz społeczno-narodowy na Mazurach i Warmii.

CHŁOSTA Jan

Kazimierz Jaroszyk : 1878—1941 : o narodowy kształt Warmii i Mazur / Jan Chłosta. — Olsztyn : „Pojezierze”, 1986. — 198 s. — Bibliogr. — (Biografie).

RUDZKA Beata : Kazimierz Jaroszyk 19 XII 1878 — 23 III 1941 r. Mater. Inf.-Bibl. 1981 z. 30 kwiecień—czerwiec s. 10—12.

Beata Rudzka-Florczuk

VII. KALENDARIUM WYDARZEŃ Z ŻYCIA BIBLIOTEK PUBLICZNYCH (II kwartał 1990 r.)

5 kwietnia

Odbyło się w WBP seminarium szkoleniowe dla kierowników wypożyczalni miejskich i miejsko-gminnych bibliotek publicznych.

6 kwietnia

Spotkanie z czytelnikami książki mówionej przy współudziale grupy literackiej „Barcja” w Bartoszycach.

Maj

„Iławska Wiosna Twórczości” : cykl spotkań z E. Krukiem, Z. Złakowskim oraz poetami krakowskimi B. Żurakowskim, J. Baranem i A. Ziemianninem.

Dużym zainteresowaniem kupujących cieszyły się najciekawsze książki selekcyjne sprzedawane w bibliotekach za symboliczną kwotę, które trafiły w ręce czytelników zamiast na makulaturę.

W trzech placówkach dziecięcych w Olsztynie porządane były lekcje języka francuskiego i angielskiego dla początkujących przez pracowników Oddziałów.

21 maja

Szkolenie kierowników oddziałów dla dzieci. W programie m.in. impreza przygotowana przez Filię nr 2 „Wśród bohaterów Juliana Tuwima”.

Czerwiec

Dużym zainteresowaniem dzieci cieszył się konkurs rysunkowy w Nidzicy „Szkoła moich marzeń”, w którym uczestniczyło 186 osób.

GBP w Jedwabnie przeniosła się do nowego lokalu. Korzystna zmiana umożliwi w szerszym niż dotychczas zakresie prowadzenie działalności biblioteki.

Teatrzyk kukielkowy działający przy oddziale dziecięcym MBP w Szczytnie dał kilka przedstawień sztuki „Jaś i Małgosia”, m.in. w Domu Kultury oraz w bibliotece, dla dzieci ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego.

Nastąpiło połączenie bibliotek publicznej i szkolnej w Rogożu gm. Lidzbark. Jest to 22 biblioteka tego typu w województwie.

4—5 czerwca

Dwa dni spędziła Wanda Chotomska na siedmiu spotkaniach z najmłodszymi czytelnikami w Olsztynie, Morągu, Małdytach, Lidzbarku, Dobrym Mieście i Świątkach.

5—8 czerwca

Olsztyn gościł popularyzatorów kultury czeskiej i słowackiej. Z tej okazji Radek Pilarz i Jana Klokocznikowa — redaktorzy wydawnictwa „Albatros” spotkali się z najmłodszymi czytelnikami w Filii nr 1 i 2.

7—8 czerwca

Grupa bibliotekarzy z Koszalina zwiedziła biblioteki w Olsztynie, Świątkach i Dobrym Mieście.

9 czerwca

Odbył się egzamin dyplomowy dla 34 słuchaczy Policealnego Studium Bibliotekarskiego Zaocznego w Olsztynie. Absolwenci reprezentowali wszystkie sieci biblioteczne, w tym: biblioteki publiczne — 31 osób, biblioteki szkolne — 1 osoba, biblioteki inne — 2 osoby.

Słuchacze pochodzili z czterech województw: z olsztyńskiego — 23 osoby, z suwalskiego — 7 osób, z ciechanowskiego — 3 i z elbląskiego — 1 osoba. Średnia ocen egzaminu dyplomowego wyniosła 3,7 (ocen bardzo dobrych było 4, dobrych 17, dostatecznych 13). Najwyższe oceny uzyskały: Bożena Butkiewicz z Giżycka, Zofia Dołęgowska z Dobrego Miasta oraz Romualda Jachnowicz i Grażyna Pacewicz z Olsztyna.

1. Wzrost i rozwój fizyczny. Wzrost ciała i rozwój fizyczny
 w okresie dojrzewania jest bardzo ważnym elementem życia
 człowieka. Wzrost ciała jest procesem ciągłym, który trwa do
 końca życia. Wzrost fizyczny jest procesem, który polega na
 zwiększaniu się masy ciała i siły mięśniowej.

2. Wzrost i rozwój psychiczny. Wzrost psychiczny jest procesem, który
 polega na zwiększaniu się siły umysłowej i emocjonalnej. Wzrost
 psychiczny jest procesem, który trwa do końca życia. Wzrost
 psychiczny jest procesem, który polega na zwiększaniu się siły
 umysłowej i emocjonalnej.

3. Wzrost i rozwój społeczny. Wzrost społeczny jest procesem, który
 polega na zwiększaniu się siły społecznej i emocjonalnej. Wzrost
 społeczny jest procesem, który trwa do końca życia. Wzrost
 społeczny jest procesem, który polega na zwiększaniu się siły
 społecznej i emocjonalnej.

4. Wzrost i rozwój duchowy. Wzrost duchowy jest procesem, który
 polega na zwiększaniu się siły duchowej i emocjonalnej. Wzrost
 duchowy jest procesem, który trwa do końca życia. Wzrost
 duchowy jest procesem, który polega na zwiększaniu się siły
 duchowej i emocjonalnej.

5. Wzrost i rozwój moralny. Wzrost moralny jest procesem, który
 polega na zwiększaniu się siły moralnej i emocjonalnej. Wzrost
 moralny jest procesem, który trwa do końca życia. Wzrost
 moralny jest procesem, który polega na zwiększaniu się siły
 moralnej i emocjonalnej.

